

November
1923.

I aastakäik.

~~Õigustatistika keskbüroo raamatukogu~~
No 4488
Üksik number 25 mk.

Ilmub üks kord kuus.

Tellimise hind:	Pooles aastas . . .	Mk.	150.—
	Weerand aastas . . .	"	75.—
	1923. aasta lõpuni . . .	"	50.—

Kulutuste hinnad:	1 lehekülg . . .	Mk.	3000.—
	1/2 lehekülge . . .	"	1500.—
	1/4 " . . .	"	800.—
	1/8 " . . .	"	400.—

Toimetus ja lalifus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul. nr. 12. Awatud k. 8—5 p. l. Telefon nr. 10—52.

Sisu: 1) * * * Eesti Maakondade Liit. 2) Maaomavalitsuste maksude küsimus ja rahaline seisukord, H. Lauri. 3) Koolimajade ehitamise küsimus, M. Raud. 4) Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seadus. 5) Maaomavalitsuse maakonnavalitsuse asemele, H. A. 6) Eesti maakondade liidu nõukoogu koosolek 30. ja 31. okt. 1923 a. 7) Eesti maakondade liidu järjekorraline koosolek 27. ja 28. nov. s. a. 8) Omavalitsuse tegelastele. 9) Viinamüügi korraldus. 10) Sõjaväele kolibulikkude hobuste registreerimise asjus. 11) Eesti maakondade liidu tegevusest. 12) Küsimused ja kostmised. 13) Pildid.

Tallinnas, 20. nov. 1923 a.

Eesti vabariigi põhiseaduse järgi teostab riigivõim valitsemist koh-tadel omavalitsuste kaudu. Seega on omavalitsusil riigielus suur ülesanne.

Ühtlasi on omavalitsusil täita omal algatusel tähtsad ülesanded maa heakäekäigu eest hoolitsemises.

Kahjuks ei ole aga omavalitsus seni veel suutnud seda seisukohta kätte võita, mis tal riigi ja rahva elus peaks olema. Omavalitsusi, nende õigusi ja tarbeid tuntakse

võrdlemisi liig vähe ja veel vähem tullakse nende soovidele ja nõue-tele vastu. Iseäranis näeme seda uute seaduste väljaandmisel. On seadusi, mille täitmine omava-litsusil õige raskeks läheb. Sea-dus paneb omavalitsusile kohus-tusi peale, kuna aga võimalused puuduvad neid täita. Hädalised seadused, mida omavalitsused va-javad, viibivad tulekuga, sest et seadusandjail omavalitsuse sei-sukord ja ülesanded küllalt tuta-vad ja selged ei ole. Iseäranis võib seda öelda omavalitsuse seaduse, maksu- ning teedesea-

duste kohta. Mitmeis uutes seaduseelnõudes on näha isegi tendentsi ignoreerida omavalitsuse õigusi.

Kuid põhjusi nimetatud nähtusile tuleb otsida ka sellest, et omavalitsuste tegelased, oma igapäevast tööd tehes on talitanud igaüks üksikult, omaette, ja et nad võimalust ei ole leidnud omavalitsusse puutuvaid küsimusi avalikult arutada ja oma hädasid laiemaile hulkadele, seaduse andjaile ja keskvalitsusele, tarviliselt teatavaks teha.

Esimene samm selle pahe kõrvaldamiseks oli omavalitsuste ühinemine maakondade ja linnade liiduks. Need liidud on püüdnud kaasaadata normaalse vahekorra loomiseks keskvalitsuse ja omavalitsuste vahel.

Kuid kõigest sellest on vähe. On puudunud võimalus omavalitsusse puutuvaid küsimusi pikevalt arutada kirjas ja sõna anda kõigile omavalitsuste tegelasile ning asjatundjaile ühel kui teisel alal. Seda on aga põhjalikuks tööks hädasti tarvis.

Ka on suur hulk küsimusi omavalitsuse sisemises töös, mis hädasti nõuavad sõelumist ja arutamist. Ei ole võimalust olnud tutvustada teisi oma kogemusega, ega ole saadud nõuküsida kaht-

luste puhul, mis ühel ehk teisel alal tekkinud.

Suur tarvidus on arvustada uusi seadusi, eelnõusid, väljaminees kohalikkudest oludest.

Niisama on tarvidus maksvais seadusis ja määrusis ettetulevate puuduste- ja mitte tegelikule elule vastavate punktide peale tähelepanu juhtida.

See kõik on loonud tungiva tarviduse oma ajakirja järgi.

Kuna linnade ja maakondade tegevus üksteisest erineb, nende huvidki mõnes küsimuses ühed ja needsamad ei ole, on tarvilik maakonna- ja vallaomavalitsusil oma eriline ajakiri, milleks tahab olla käesolev „MAAOMAVALITSUS“.

„Maaomavalitsuse“ ülesandeks on ühtlasi ka olla maakondade ja valdade häälekandjaks selles mõttes, et temas mitmesugused teated ja aruanded nende tegevuse kohta ilmuvad.

Kõiki neid ülesandeid suudab uus ajakiri ainult siis täita, kui kõik omavalitsuse tegelased ja asjatundjad kindlasti oma häälekandja ümber koonduvad ja seda oma rohke ja väärtusliku kaastöoga toetavad, mida meie tõsiselt loodame.

Eesti Maakondade Liit.

Maaomavalitsuste maksude küsimus ja nende rahaline seisukord.

H. Lauri.

Igal püsival majapidamisel, olgu see riigi, omavalitsuse ehk eraisku oma, peab kindel alus olma. Kindla aluse aga loob hästi korraldatud ja kindlustatud rahaline seisukord. Omavalitsuste tegutsemiseks ja korraldajaks ning edukaks tööks on hädatarvilik omavalitsuse seadus, kuid seda tähtsam on veel omavalitsuse maksude seadus oma

põhjaneva tähendusega, sest maksuseadus annab omavalitsusele reaaljõu.

Vanemais ja hästi korraldatud kultuurriikides näeme, et omavalitsusele on vastavate seadustega ja määrustega kindel alus loodud. Nende väljaminekud, küll sunduslised ja mittesunduslised, kaetakse sissetulekutega — maksudega, millised kindlustatud maksu-

seadustega. Peale selle on omavalitsusele võimaldatud seaduse teel omavalitsuse majanduspoliitika ajamine. Neis riikides hinnatakse omavalitsusi, saadakse aru, et ilma hästikorraldatud ja kindlustatud omavalitsusteta ei saa ka korralikust ja edenevast riigist juttu olla.

Kuidas on aga selles asjas lood meil Eestis?

Omavalitsuste tegelased tõendavad, et omavalitsused on meil nimepidi olemas, kuid väärilise tähelepanu osaliseks nad seaduseandjate poolt saanud ei ole. Omavalitsuse seadust ei ole suudetud 5. aasta jooksul väljatöötada ega maksmapanna. Omavalitsuse maksuseadus, mis võimaldaks hädatarvilikkude väljaminekute katmiseks sissetulekute saamist, puudub. Omavalitsuse iseseisva maksupoliitika ajamine ei ole võimaldatud, sest puudub sellekohane seadus.

Liikumata varanduse- ja tulumaksu jaotust riigi, linnade, maakondade, valdade ja alevite vahel ei ole revideerimise alla võetud. Üglusetus kestab ikka edasi. Maomavalitsusile s. o. maakondadele ja valdadele pannakse seadustega raskeid rahalisi kohustusi peale, kuna sissetuleku'd seaduse andjad ära ei näita. Pärast imestatakse eelarvete suurte puudujääkide üle maakonna- ja vallaomavalitsusis. Ja süüdi leitakse lõpuks olevat omavalitsuse tegelased, kes olevat saamatud, vilumatud ja pillajad omavalitsuste majapidamisis!

Kõigist omavalitsusüksusist on kõige paremas seisukorras ja ainult rahalises seisukorras — l i n n a o m a v a l i t s u s e d kui kõige vanemad omavalitsusüksused. Linna omavalitsuste tegevuse ülesanded on juba aastate jooksul kindla kuju ja piirid omandanud, mille tagajärjel ka nende sissetulekud maksude näol võimaldavad väljaminekuid katta. Ka ei ole neile uusi kulunõudvaid ülesandeid seadustega peale pandud, kuna aga nende sissetulekuid on küll mitmel teel suurendatud ja suurendamiseks võimalust antud teiste omavalitsusüksuste arvel.

Vallaomavalitsusile, niisama vanemaile omavalitsusüksusile, kelle tegevuse ülesanded on Eesti riigi algpäevist

alates päevpäevalt tõusnud, ei ole seaduseandja sissetulekuid kõigi nende ülesannete täitmiseks kätte näidanud. Sellevastu on nende praegused sissetulekud umbes 30% väiksemad kui enne ilmasõda. Kõige selle tagajärjel on vallaomavalitsuste rahaline seisukord katastroofiliseks muutunud. Ei suudeta enam vallasekretäridele palka maksta. rääkimata valla majade, — koolimajade, vaestemajade parandamisest ja uute ehitamisest, tervishoiu- ja hoolekande olude korraldamisest j.n.e. Ainukesed õnnelikud vallad, kus eelarved on suudetud kuidagi tasakaalu viia on need, kus tööstus- ja äriettevõtteid leidub, missuguseid siis rängalt maksudega koormatakse, et sissetulekuid saada. Kogutud andmete järgi ulatab käesoleval aastal valdade puudujääk eelarvete järgi 46—50.000.000 margani, kuna tuleval aastal see summa veel tuntuvalt suuremaks tõusta ähvardab.

Vallaomavalitsuste eelarvete rahalise seisukorra võtame pärastpoole veel põhjalikuma arutuse alla, mis pärast praegu selle juures pikemalt ei peata.

Mis puutub m a a k o n n a o m a v a l i t s u s i s s e, siis on need kõige nooremad omavalitsusüksused. Nagu eelpool tähendasin, ei ole nende ülesanded veel kindlaid piire omandanud. Kuid nooruse peale vaatamata on nad riiski tähtsat osa Eesti iseseisvuse saavutamises ja kindlustamises etendanud. Kes ei mäletaks mitte nende teeneid sõjaväele varustuse muretsemise alal, samuti ka linnade ja alevite varustamises leivaviljaga, sisemise korra kindlustamiseks politsei (miilitsa) organiseerimises, mobilisatsiooniläbiviimises, sõjaväele hobuste võtmises, maaolude korraldamises, vallaomavalitsuste instrueerimises j.n.e. Viimaste, s. o. rahuaastate töö on maakonnaomavalitsusis palju väiksem olnud. On olnud sisemine ülesehitamine ja kindlustamine. See töö ei ole eemalolejale mitte nii suurjoonelisena ega reklaamina silmapaistnud, mis sellest juba oletada võib, et isegi üks suurem ajaleht ei ole suutnud hinnata maakonnaomavalitsuste rahuaastate tööd, vaid oma hilisemas nrs. seletab näituseks: „Võib olla, et meie maakonnaomavalitsused palju tu-

lulikku tööd on teinud, aga valijaile ei ole nad seda mitte teatavaks ja usutavaks teinud". Edasi targutab: „kui sul õnnetuseks vaja on mingi asjatoimetuse pärast sinna minna (tähendab maakonnaavalitsusse), siis käi Pontsiuse juurest Pilatuse juurde, enne kui sind kusagil kuulda võetakse.“ Veel edasi jõuab see ajaleht otsusele, et „maakonnaavalitsuste tegevuse alal kuuleme kõige rohkem — puudujääkidest. Oma sissetulekud lähevad ära ametnike palkadeks, muu jaoks nõutakse raha riigikassast, ehk nõutakse suurema maksu võtmise õigust. Mis omavalitsus see siis õieti on?“ Sarnast mõtteavaldust ei oleks mitte tarvis olnud tähelepanna, kui see mitte ei oleks avaldatud meie suuremas ajalehes. Selle artikli kirjutajal näib õige tume ja udune arusaamine olevat maakonnacavalitsuste tööst, s. o. ülesandest, kantselei asjaajamisest, ametnike rohkusest, sissetulekust ja väljaminekust, ning maakonnacavalitsuste tegelaste võimist ja vilumusest. Edasi leiab artikli kirjutaja, et ainult linnades ja nimelt Tallinnas leiduda tööd ja palju vilunuid omavalitsustegelasi. See au võib ju Tallinnale jääda, sest väljavalik on ju täiesti suurem kui kusagil mujal, aga mida mitte salata ei saa on see, et nii mõneski linnaomavalitsuses palju rohkem ebaõnnestavaid katseid tehakse kui kusagil teises omavalitsuses, ja et administratsiooni kulud (palgad, päevarahad ja sõidurahad) 1923 a. eelarve järgi on linnades umbes 2% suuremad kui maakonnaavalitsusis.

Enne kui üksikasjadesse minna ja maakonnaavalitsuste rahalist seisukorda, makse, eelarvete üksikuid osi puudutada ja neid lähemalt vaadelda ning majanduslisest kitsikusest väljapääseteid otsida, toon Eesti maakondade liidu nõukogu koosolekul vastu võetud otsusist mõned kohad, mis näitavad, millest puudujäägid tekkinud, kuidas neid katma peaks j. n. e.

Juba 18. ja 19. juunil 1921. a. maakonnaavalitsuste liigete konverentsil toonitati, et seadusandlisel teel maksmapandud õpetajate palgaseaduse teostamisel tekkisid kõikide maakonnaavalitsuste eelarvetes miljonilised puudujäägid, mille katmiseks maakondadel enestel sissetulekuid ei jätaku, sellepärast esineb maakonnaavalitsuste liigete konverents vabariigi valitsuse ees tungiva soovivaldusega, et tähendatud puudujäägid, kui maakonnaavalitsusist mitteolenevad, käesoleval aastal riigivalitsuse kanda võetaks, või kui see võimata, siis seadusandlises korras maakondadele, valdadele ja alevitele võimaldataks lisamakse võtta oma puudujääkide katteks; edaspidi aga tulumaksuseadus vastavalt muudetakse, nii et maakondadele kuuluv osa kuni 40% praeguse 10% asemel oleks. Edasi juhiti valitsuse tähelepanu selle peale, et edaspidi igasugused sunduslikud ettenägemata väljaminekud ainult järgnevast eelarve aastast maksuma pandaks, kusjuures rahva majanduslist kandejõudu niisuguste väljaminekute juures tõsiselt arvesse võetaks ja omavalitsusasutusile ühtlasi väljaminekute kohaselt tuluhallikad äranäida'aks.

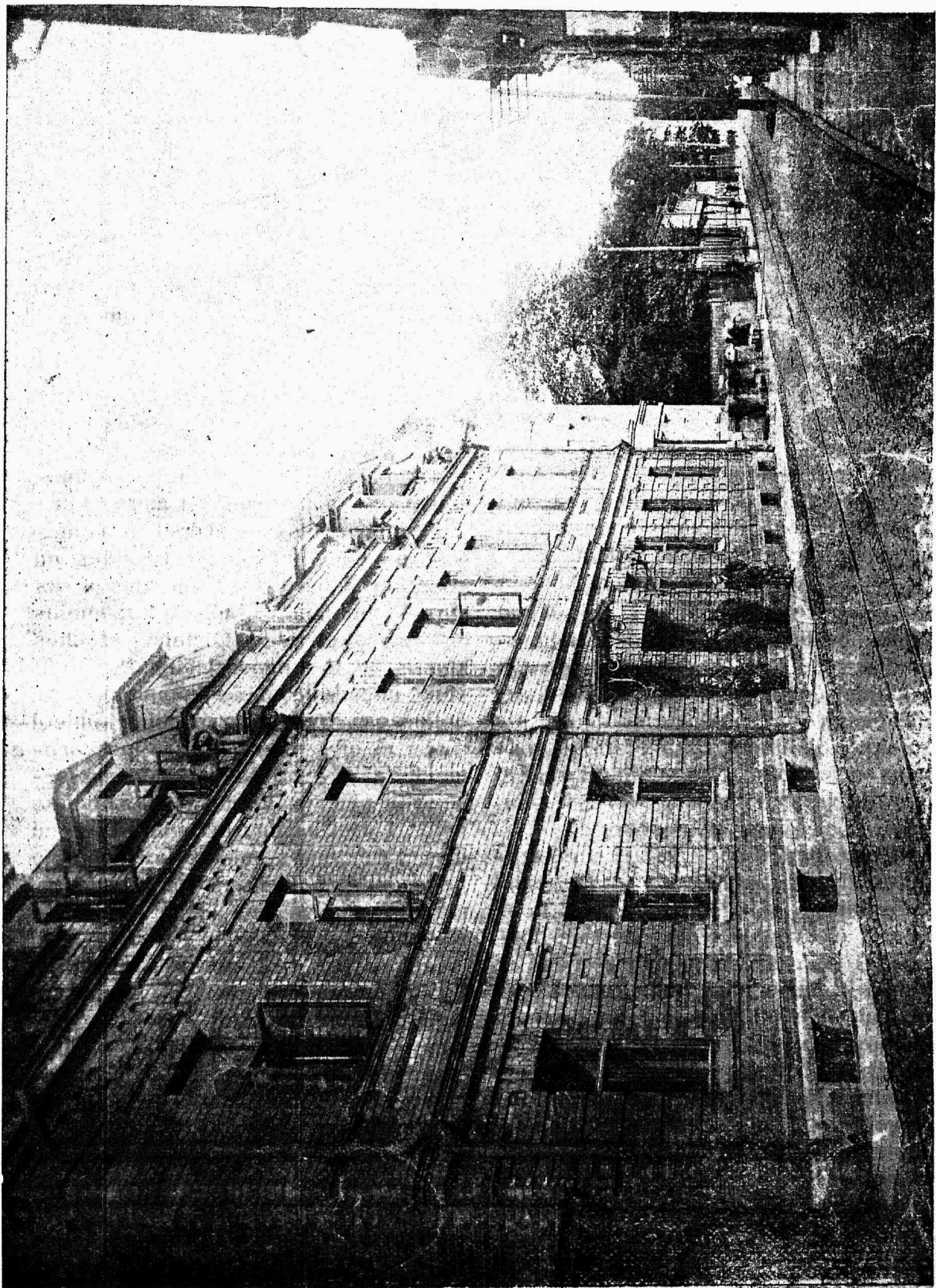
(Järgneb),

Koolimajade ehitamise küsimus.

M. R a u d.

Alghariduse eest hoolitsemine on seadustega pandud omavalitsuste peale. Meil on koolikohustus maksev, järjekult tuleb esimeses jões hoolitseda selle eest, et oleks tarvilikul määral koolimaju. On tõsiasi, et meie koolimajade seisukord kaugelki ei vasta praegu maksvale neljakaastasele koolikohustusele. See oleneb mitmest tähtsast asjaolust. 1) Vene valitsuse ajal oli alg-

kool kolmeaastaline, teise astme koole (kihilkonna- ja ministeeriumikoole) oli vähe. Vallakoolimajad olid sissestatud kolme jaoks ja oskonna jaoks. Enamasti oli neis üks klassituba, kaks väikest magadistuba ja ühe kooliõpetaja eluruumid. Muudeli kool neljakaastaliseks, läksid sinna kohe tarvis ruumid teise klassitoa ja teise õpetaja korteriks. Harilikult saadi sellest nii üle, et klassile

Harju maakonnavalitsuse maja. Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul nr. 12. Vaata lehekülj nr. 23.

vahesein vahele tõmmati, magadistuba klassiks muudeti ehk õpetaja eluruumiks anti. Suuremais koolides, kus enne oli 2 klassituba, tuli laste rohkuse pärast sisseseada 3–4 klassituba. Lastearv tõusis umbes veerandi võrra. Sellepärast on ka koolid liig kitsad. Mitmed koolid on jäänudki üheainsa klassitoaga ja seal töötavad 3–4 klassi ühe õpetaja all. On kohti, kus lapsed praegugi ainult kolm aastat koolis käivad, sest et ümbruskonnas neljandat klassi ei ole. Seal ei ole seadusega nõutud koolikohustust senini täidetud.

2) Juba Vene valitsuse ajal edenes koolimajade ehitamise asi visalt. Sõjaajast alates ei ole koolimajad korralikku remonti näinud. Selle tagajärjel on paljud neist nüüd lagunened, et seal töötamine võimatuks muutunud. Läheb tarvis kas ümberehitamist ehk uut maja.

3) Ajajooksul on tarvilikuks läinud koolimajad uutel kohtadel. Ei olnud koolikohustust, pidid mõnedki kaugemad nurgad ilma koolita olema. On tekkinud uued külad ja alevikud, ei ole olnud aga koolimaja ehitajat. Katsutakse läbiajada üürimajadega, milleks on taluoad, mahajäänud kõrtsid jne. Ütleb majaomanik korteri üles, peab kool jääma ulalusesta.

Palju loodeti abi mõisa härrastemajadest. Need lootused on ainult osalt täide läinud. Miks härrastemaja kooli alla ei ole võetud, võib olla mitu põhjust: 1) Härrastemaja ei asu soodsal kohal. Koolimaju ja koolimajade laiendamist nõuavad just kaugemad nurgad, kuna aga härrastemaja ligiduses valla juba võrdlemisi korralik koolimaja olemas. Mõni härrastemaja asub valla serval ja jääks suuremaist küladest kaugemale. Kuna aga elanikud nõuavad, et kool oleks kättesaadav, ei olnud vallanõukogud ümberpaigutamiseaga nõus. 2) Härrastemaja oli kas vana ehk korralatu ja nõudis ümberehitamiseks suuri kulusid. Hirmu tegi puude hulk, mis suure maja kütmiseks ära kulub.

3) Härrastemajade saamisega on olnud mitmesuguseid sekeldusi, nende peale on olnud mitu kandidaati ja osa on läinud eriotstarveteks. Viimasteks on väljavalitud paremad. Kuid ka mõisa härrastemajad nõuavad kulusid. Ainult üksikud kõlbavad koolideks ilma ümberehitamata. Paljude juures on tarvilikud suuremad remondid.

Kuidas mõjuvad kitsad ja lagunened koolimajad koolitöö ja laste tervishoiu peale, selle küsimuse jätan puudutamata, omavalitsuse tegelastele on see iseenesest selge. Lähen mööda ka teistest väärnähtusist, mis sellega ühendatud. Puudutan ainult üht küsimust, mis on ühenduses kuludega: kitsad koolimajad teevad riigile ja omavalitsusile asjata kulusid juure, kuna nad sunnivad üleliigseid õpetajaid ametisse panema. Väiksemais koolides on kaks klassi harilikult ühendatud üheks klassikomplektiks. Mõnes koolimajas on see raskendatud. Oletame, et ühes klassis on 15 õpilast, teises 25. Neid võiks ühendada üheks komplektiks 40 õpilasega. Kui aga koolimajas ühtegi ruumi ei ole, kuhu võiks 40 last ära mahtuda, peavad mõlemad klassid iseisvalt püsima. Võetakse üks õpetaja juure, korteriküsimusest saadakse nii üle, et õpetajaks hakkab koolijuhataja naene. Üle riigi tõuseb palga summa, mis üleliigseile õpetajaile iga aasta makstakse, miljoniteni.

Nii nõuaks siis juba neljaaastaline koolikohustus koolimajade ehitamist ja ümberehitamist suuremal määral. Seaduse järele hakkab meil 1930. aastast peale maksma kuueaastaline koolikohustus. See nõuab uusi koolimaju ja juurdeehitusi endisile. On selge, et selleks tuleb teha ettevalmistusi järkjärgult. Kui ettevalmistus jäetakse viimase paari aasta peale, siis jääb seaduses ettenähtud koolikohustus paberile. 1930. aastani jääb ainult 6 aastat.

Maakonnad on juba koolivõrgu kavand väljatöötanud, paljudes on nad ka juba

kinnitatud. Missuguseid ümberehitusi koolimajad tarvitavad, ja kui palju läheb tarvis uusi maju, selle kohta on maakondadel andmed olemas. Kogusin selle kohta teateid, et anda üldist ülevaadet. Vastused tulid kõigist maakondadest peale Läänemaa ja üksikuilt linnavalitsusilt. Saadud andmete järgi saame järgmise pildi.

H a r j u m a a l tuleb ehitada 29 uut koolimaja 126. klassikomplekti jaoks, osta riigistatud hooned 23. kooli — 83. klassikompl. jaoks, ümberehitada 18 koolimaja. Koolivalitsuse eelarvete, andmete ja kogemuste järgi võib hinnata algkoolimaja ehitamise keskmiselt 1,5 miljoni marka klassikomplekti kohta, see teeks 126. komplekti kohta 189 miljoni marka. Riigistatud hoonete hind on keskmiselt iga kooli kohta 750.000 marka, 23. hoone kohta 17.750.000 marka. Ümberehitamised keskmiselt 2 miljoni marka koolimaja kohta — 36 miljoni marka. Kokku 242.250.000 marka. Oletades, et laenu antakse kolmveerand tarvisminevast summast, oleks laenusumma ümarguselt 180 miljoni marka.

V i r u m a a l on koolivõrgu järgi esimeses järjekorras ettenähtud 13. koolimaja ehitamine, milleks on ehituslaenu ette nähtud 72 miljoni marka. Saadud on 4.400.000 marka. Ehituste kordasaatmiseks läheks tarvis veel 67.600.000 marka. Peale selle on koolivõrgus ettenähtud 198. klassikompl. ehitamine, kusjuures läheks tarvis 1 miljon marka klassikomplekti kohta ehk 198. milj. m., endisega kokku laenu ümarguselt 265,5 miljoni marka. Kui juurdearvata summad, mis kogukonnad ise annavad, maksaks koolimajade kordaseadmine 335 miljoni marka.

J ä r v a m a a l on koolivõrgu järgi koolimajade ehitamine ärajagatud 20. aasta peale. Kõige hädalisemad ehitused kuni 1930. aastani läheks maksma 84 miljoni; vastav laenusumma 63 milj. m. Peale selle on juba 20 milj. m. eest ehitatud.

V i l j a n d i m a a l läheks koolivõrgu järele tarvis 17 uut koolimaja 71. klassikomplektiga, 35. koolimajale tuleks juurdeehitada 50 komplekti, kokku 121 kl. kompl. Ehitamise kulude aluseks võttes Harjumaa hindu, mis maksavad ka Viljandimaa kohta, saame uute majade ja juurdeehituse hinna 182 miljoni marka. Ehituslaenu läheks tarvis 137 miljoni.

P ä r n u m a a l on tarvis laenu: 27. uue koolimaja ehitamiseks 77 miljoni m., 12. riigihoone ümberehitamiseks 6.650.000 mk., 45. koolimaja parandamiseks ja ümberehitamiseks 27.700.000 m., kokku ümarguselt 111,5 miljoni marka.

V a l g a m a a vajab laenu 6. uue koolimaja ehitamiseks 50. miljoni m. suuruses ja 7. koolimaja ümberehitamiseks 15 miljoni marka, kokku 65 miljoni marka.

V ö r u m a a l on koolimajade ehitamise ja ümberehitamise kava aastate järgi väljaarvatud. Ehituslaen on ettenähtud minimaalne. Eelarvete juures on võetud arvesse, et vallad ise materjali muretsevad ja juurde veavad, ning suuremad ümberehitused oma kulus korda saadavad. Tarvis läheks aastate järgi: 1924. a. 25.300.000 m., 1925. a. 32.500.000 m., 1926. a. 33.500.000 m., 1927. a. 44.300.000 m. ja 1928. a. 54 miljoni m., kokku ümarguselt 189,5 miljoni m.

P e t s e r i m a a vajab uute algkoolide ehitamiseks 72 miljoni marka.

Kõige väiksema summaga loodab läbisaada **S a a r e m a a**. Ta on arvesse võtnud laenu 21,5 miljoni m. Et sellega vaevalt läbi saab, näitab Tiirimetsa algkooli maja ehitamise lugu. Koolimaja ehitamiseks nõuti 1 miljon marka laenu, kuna aga sellest ei jatkunud, siis veel 500.000 m. toetust ja 950.000 m. laenu. Viimased summad jäid saamata.

T a r t u m a a l puudub ülevaade, kui palju koolimaju 1930. aastani ehitada tuleb ja kui palju see maksma läheb.

1924. aasta peale soovitaks laenu saada 35.150.000 mk. Oletades, et järgmisil aastail samapalju läheb, saaksime ümarguse summa 211 miljoni m., millist summat Tartumaa suurusl silmaspidades ja teiste maakondade nõudmistega võrreldes ei saa kõrgeks pidada.

Läänemaa tarvitab vähemalt samapalju kui üleaedne Pärnumaa, sest sealsed koolimajad on viletsas seisukorras. Võtame Pärnumaa summa — 112 miljoni m.

Linnades saatsid vastuseid ainult mõned üksikud (Tallinn ei vastanud). Laenu tarvitaks:

Viljandi — 1. koolimaja peale 6 miljoni m., teise kohta ei ole eelarvet, kuid oletame, et samapalju, kokku 12 miljoni m.; Tartu — 20 miljoni m., Valk — 10 miljoni m., Rakvere 47.500.000 m.

Teeme nüüd kokkuvõtte riiklise laenu tarvituse kohta:

Harjumaa	180.000.000
Virumaa	265.500.000
Järvamaa	63.000.000
Viljandimaa	137.000.000
Pärnumaa	111.500.000
Valgamaa	65.000.000
Võrumaa	189.500.000
Saaremaa	21.500.000
Petsrimaa	72.000.000
Tartumaa	211.000.000
Läänemaa	111.500.000
Linnad	87.500.000
	<hr/>
	1.506.000.000

Võtame ümarguse summa — 1,5 miljardi.

See on soovitav laenusumma, milleks on võetud $\frac{3}{4}$ kogusummast, mis ehitamise peale ära kuluks. Kogusumma oleks ümarguselt 2 miljardi marka. Muidugi on see summa esialgne ja umbkaudne. Puudub võimalus saadud andmeid arvustada. Igatahes võib kaunis julgusti öelda, et sellegi summaga, kuigi ta määratu kõrge näib, ainult suured hädad on äraõiendatud. Väiksemad remonte ei ole arvesse võetud.

Niisama ei ole puudutatud ka tarviliku inventaari muretsemist koolidele. Uued klassikomplektid tarvitavad uusi koolipinke ja vanadel oleks ka ammugi aeg kolikambrisse minna.

Võime siia veel juurelisada summe, mis tarvis lähevad keskkoolide ehitamiseks. Need on võrdlemisi väikesemad. Laenu tarvitaks:

Harjumaa	43.000.000 mk.
Virumaa	31.500.000 „
Viljandimaa	9.000.000 „
Võrumaa	14.000.000 „
Pärnumaa	30.000.000 „
Linnad	35.000.000 „
	<hr/>
	162.500.000 mk.

Selle järel läheks keskkoolide peale üldse tarvis üle 200. miljoni marga. Kuna aga keskkoolid ei ole sunduslikud, siis pöörame tagasi algkoolide ja 2. miljardi marga juurde, mis 6. aasta jooksul tarvis läheb.

Meil seisab ees hiigla ülesanne. Kuid üle peab temast saama, kui tahetakse koolikohustust tõsiselt võtta. Koolimajade ehitamine peab saama hariduspoliitikas esimeseks ülesandeks, mille kõrval teised ülesanded kui kaugelt vähema tähtsusega, tahaplaanile peavad jääma. Et koolimajade ehitusprogrammi läbiviia, tuleb, võib olla, mõnigi tarvilik ettevõtte ajutiselt edasilükata. Ülesanne on nii ränk, et sellega omavalitsused ilma keskvalitsuse abita valmis ei saa. Kuid tegevusse tuleb rakendada ka seltskonna omaabi ja anda isiklikule algatusvõimele laia vabadust. Eeskujuks võivad olla siin Are tegelased Pärnumaal, kes mullu väikeste summadega ilusa koolimaja ülesehitasid. Kui palju nõudis see aga kohalikkudelt tegelasilt ennastsalgavat tööd! Eelpool ettetoodud suured arvud olgu meeletulefukseks, et meie kaugeltki ei ole veel jõudnud sellesse ajajärku, kus läbi saab ainult nende summadega, mis omavalitsus ja riik annavad. Seltskonnal on võimalik neid summe märksa vähendada, kui

kohalikud tegelased virgalt tööle asuvad.

Koolimajade ehitamise kergendamiseks on asutatud ehitusfond. Sellest fondist on väljaantud kahe aasta jooksul üle 60. miljoni marga. Üldise hädaga võrreldes on need summad nii väikesed, et nende abil seda häda õige vähesel määral saab parandada. Fondi loomisel seletatigi, et tema ülesanne on anda abi esimeses järjekorras kõige kehvemaile maakondadele, sõja all kannatanud kohtadele ja Saaremaale, kuna jõukamad omavalitsused esiootsa oma jõu peale peavad lootma. Selle põhimõtte järgi ei ole aga siiski käidud, vaid laenu on antud juhuslikult ja saanud on fondist suuremaid summe ka jõukamad omavalitsused. See on praeguse väljajagamise viisi juures arusaadav. Laenu andmisel ei ole kindlat plaani, vaid saab see, kes varem tuleb, ehk kes kõvemini peale käib. Laenu väljaandmist iseloomustavad järgmised andmed, mis on saadud riigikassa juhatusest:

	Laenu palutud.	Laenu saadud.
Järva maakonnav.	26.500.000	21.444.000
Saare maakonnav.	7.171.322	4.245.900
Harju „	583.506	420.000
Tallinna linnaval.	20.000.000	10.000.000
Pärnu maakonnav.	1.100.000	1.100.000
Pärnu linnavalits.	2.625.000	633.500
Võru maakonnav.	1.500.000	1.500.000
Tartu maakonnav.	4.750.000	2.750.000
Petseri maakv.	10.000.000	9.945.000
Tartu linnavalits.	10.000.000	8.000.000
Lääne maakv.	5.060.000	2.800.000
Viru maakonnav.	4.650.000	4.575.000
Valga „	1.700.000	—
Kokku	95.639.828	67.413.400

Palutud laenusummad on koolivalitsuse andmete järgi suuremad. Nii on Võrumaa palunud 5.000.000 mk., Virumaa 63,5 miljoni m., Saaremaa — 10.500.000 m. Kui vaadelda antud laenusumme üksikute koolimajade

järgi, siis näeme, et mõned on saanud väikesed summad, mõned õige suured. Saaremaal on saadud laen näit. 200.000 m., 80.000 m., 98.000 m., 1.880.000 m. Järva maakond on saanud Türi algkoolimaja jaoks vist 15 miljoni m., Tallinna — 10 miljoni m., Tartu — 8 miljoni m. Tagasilükatud on aga ka õjge väikseid palveid.

Maakonna koolivalitsuste laenu palumiste tabelites on märkus harilik: „krediidi puudusel tagasilükatud“. Kust võib väiksemate palvete jaoks ehitusfondis raha ollagi, kui aasta algul juba linnadele suuremad summad ära lubatud? Nii on 1923. aasta fondist saanud Tartu linn 8 miljoni marka 2. jaanuaril, Tallinna linn 2. veebruaril. Juuli kuuks oli fond tühi ja on arusaamata, miks laenupalveid veel harutatigi, kui enam krediiti ei olnud. On palved tagasilükatud, siis on selleganad ka päevakorralt äravõetud. Miks peavad need omavalitsused uuesti palvega esinema, kui ehitusfondile uued krediidid avanevad? Võidakse ju jälle hiljaks jääda, sest et õnnelikumad, kelle palveid veel ei ole „tagasilükatud“, ette pääsevad.

Lihtne õiglus nõuab, et laenude väljaandmise korda tuleb muuta. Laenust peab kõigil omavalitsusil õigus olema osa saada, sest tarvidus on igalpool suur.

Üks Saaremaa laen on tagasi lükatud sellepärast, et vald nõus ei olnud efektiivne plaani järgi koolimaja ehitama. See toob esile uue küsimuse, kui palju vastavad „eeskujulikud plaanid“ ja haridusministeeriumi poolt ette pandud nõudmised elule ja kohalikkudele oludele. Kaebtusi ja nurisemist on siin palju. Kõneldakse mitmesugusist väärnähtusist plaanide kinnitamisel. Nende küsimuste harutamine ei mahu aga enam käesoleva kirjutuse raamidesse.

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadus.

Pensioni seadus on kaua aega päevakorral olnud, tagasi antud, ümbertöötatud ja uuesti päevakorrale tulnud. Tänavu suvel asuti II. riigikogu ajal tõsisemalt selle seaduse juurde, ja novembrikuu 9. päeval võttis rahaasjanduse komisjoni alamkomisjon riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse kolmandal lugemisel vastu.

Alamkomisjoni poolt on ta rahaasjanduse komisjoni edasiantud.

Rahaasjanduse komisjoni alamkomisjoni poolt vastuvõetud seaduse kava järgi on pensioni- ja ühekordse toetuse saamise õigus teenistusest vabastamise puhul isikuil, kes riigi- ja omavalitsuse asutuses teenivad ja selle eest kindlat palka saavad, ükskõik, kas nad sinna valitud või nimetatud on, väljaarvatud juhulised töölisel ja juurdearvatud pensionisaajaks avalikkudes ja õigustega eraõppeasutuses õpetavad isikud. Viimased on õigustatud pensioni saama ainult siis, kui nende poolt antavate tundide koguarv mitte alla 50% kindlaksmääratud normaali tundide arvust ei ole.

Eesti vabariigi kodanikkudel, kes Eesti vabariigis Eesti valitsuse ajal vähemalt ühe aasta niisuguses ametis olnud, mis selle seaduse järgi pensioni õiguse annab, võetakse teenistusaja väljaarvamisel arvesse aeg, mis nad enne 15. nov. 1917 a. on möödasaatnud Vene riigi teenistuses, kui nende teenistus õiguse andis pensioni või ühekordse maksu saamiseks riigikassast ehk erikapitaalidest või kassadest, mis ülemalnimetatud ajani Veneriigi asutuste käsutada olid. Ka neil vabariigi kodanikkudel, kes Eesti valitsuse ajal niisuguses teenistuses olnud, mis kõneall oleva seaduse järgi pensioni õiguse annab, võetakse arvesse teenistuse aeg Vene valitsuse ajal riigi- ja omavalitsusasutuses, mis nad Eesti vabariigi praeguses piirides möödasaatnud, kuigi see teenistus õigust ei annud pensioni saamiseks.

Järjelikult on õpetajate ja vallasekretääride huvid kaitstud. Arvesse võtmata jääb ainult enamlaste ja okkupatsioonivalitsuse aeg, kokku üks aasta.

Vene aeg võetakse arvesse teenistusest lahkumisel pensioni saamiseks ainult siis, kui ametnikud teenistusest vabastatakse haiguse, töövõimetuse või koosseisu vähendamise tõttu, ehk kui

nad üle 60. aasta vanad või surma korral teenistuses olid. Eesti vabariigi teenistuse eest hakkavad isikud pensioni saama, kui nad 25 aastat teeninud, 55. aasta vanuselt. Varemalt teenistusest lahkudes hakatakse pensioni maksta 55. aastaseks aamise järele.

Kahekümneviieaastase teenistuse järgi määratakse pensioni 55% aastastest palgamäärast. Iga järgneva teenistus-aastaga, mis üle 25 a. on, kuni kolmekümne aastani, suureneb pension 3% võrra, nii et 30. aastase teenistuse järgi tõuseb pension 70% peale aastastest palgast.

Pensioni väljateenimise aja lühendamist õigustavad haigused: a) rasked parandamata haigused, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad ja alalist kõrvalabi nõuavad ja b) haigused, mis teenistuse jätkamist küll võimatuks teevad, kuid alalist kõrvalabi ei nõua. Esimesed on õigustatud viieaastase teenistuse järgi 35% suuruses aasta palgast pensioni saama, teised kümneaastase teenistuse järgi sama palju. Isikuile, keda teenistusest vabastatakse teenistuse kohustuste täitmisel saadud raskete haavade, vigastuste või haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad, määratakse pension vaatamata teenistuse aja kestvuse peale, kuni töövõime tagasi saamiseni.

Peale pensionisaaja ametniku või tööliste surma läheb pensioni saamise õigus lese ja laste peale edasi. Lapsed saavad pensioni kuni 18. aasta vanuseni, kooliskäijad 20-ne aasta vanuseni.

Pensioni saajate huvid on selle seaduse kavaga tarviliselt kaitstud. Kaugeemale minemist võib vaevalt ette kujutada.

Siiski on seaduse kavas paragrahv, millega täies ulatuses rahul olla ei saa, mis parandust nõuab enne seaduseks saamist. See on 112. paragrahvilise seaduse § 2. See paragrahv ütleb:

Pensionid ja ühekordsed toetusrahad makstakse riigikassa poolt riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni kapitalist, mis seisab töö- ja hoolekande ministereiumi valitsemise all ning moodustatakse järgmisest summast:

a) selle seaduse maksamahakkamisel riigikassast ühekordselt määratavast viiestteistkümnest miljonist margast;

b) igakuulisest maksudest oma põhikirjade alusel erikapitalidega töötavalt riiklisilt ettevõttele, omavalitsus-

asutusilt ning avalikkude koolide õigustega erakoolidelt kuni 8.0% ulatuses tähendatud asutuste poolt pensioni õiguslikele teenijaile ja õpetajaile maksetava palga suuruselt ja

c) iga-aastaseist summadest, mis tarvidust mööda töö-hoolekandeministriumi eelarve järgi riigikassast määratakse.

Märkus 1.: Selle paragrahvi pt. b. tähendatud protsendi suuruse määrab iga järgmise aasta kohta kindlaks vabariigi valitsus töö-hoolekandeministri ettepanekul.

Märkus 2.: Teenijate palkadest pensioni kapitaali heaks mahaarvamisi ei tehta“.

Selle seaduse järgi saavad pensioni niihästi riigi- kui omavalitsuse ametnikud ning töölised ja maksu pensioni kapitali heaks maksavad ka mõlemad asutused. On selge, et täpset vahet ei saa teha, kui palju riigil, kui palju omavalitsusasutusil pensioni saajaid tuleb, kui seadus maksma hakkab: ei tea ju keegi õnnetuid juhtumisi ettenäha ega võidelda, kes teenijaist tuleval aastal riigi-asutusist omavalitsusisse üle lähevad, ehk vastupidi. Ainsaks õiglaseks mõduks jääks, kui kõik asutused ühtlase protsendi teenijate palga summast pensioni kapitaali heaks maksaks. Seaduse kava seda aga ette ei näe. Omavalitsusilt võib vabariigi valitsus kuni 8% pensioni maksu määrata, riigikassast määratakse aga tarvidust mööda.

Maakondade liidu nõukogu võttis 31. okt. otsuse vastu, mille järgi täh. paragrahv tuleks nii muuta, et riigikassast vähemalt samasuur protsent makstaks riigiteenijate palga pealt, kui omavalitsusilt võetakse.

Kui seadus rahaasjanduse komisjoni alamkomisjonis kolmandal lugemisel oli, tegi maakondade liidu esitaja ettepaneku, kui ta seda tarviliselt põhjendanud oli, et selle § pt. c. lõppu sõnad juurdevõetakse: „vähemalt sama-

suguses protsentuaalses vahekorras, kui selle paragrahvi pt. b. all tähendatud asutusilt võetakse“. Seda ettepanekut toetas ka linnade liidu esitaja. Alamkomisjoni liikmed tõendasid, et see iseenesest mõistetav on, et omavalitsusilt suuremat % ei nõuta, ja seadus sel mõttel kokkuseatud ongi. See seletus võttis aluse ära lisanduse vastuvõtmise vastu olla, sest liitude esitajad seaduse tähes seda iseenesest mõistetavust ei näinud. Seda ei näinud kõik seaduseandjad ise ka, ja alamkomisjoni liige J. Kukke seletas, et riigi eelarvet ei võiks 80. miljoni margalise krediidiga pensioni kapitaali heaks koormata, mida teha tuleks, kui ka riigiametnikkude palkade pealt 8% pensioni kapitaali heaks arvata, missugune summa ka pensioniks ära ei kuluku, kuna omavalitsuste pensioni maksude ülejääk tagavara kapitali moodustaks. Seega kestis tõde, et riigi ja omavalitsuste pensionimaks seaduse mõiste järgi ühesuurune on, ainult mõni minut ja omavalitsuste kartus kahesuguse mõõdu üle leidis enam kui kindla kinnihuse hra J. Kukke seletuses. Ei aidanud enam mingid seletused, parandus jäeti vastuvõtmata — nähtavasti riigi huvide kaitse seisukohast väljaminees. Ja ikkavist rahustavad seaduse andjad endid mõttega, et omavalitsusil raha rohkem kui riigil.

Ka see parandus § 2. märkuse nr. 1. juurde, et pensionimaksu protsendi määramisest, enne tariifi valitsusele kinnitamiseks esitamist, omavalitsuse esitajad osavõtaks, ei leidnud vastuvõttu.

Seaduses, mis kõige pisemad asjad ettenäeb pensioni saamise ja selle õiguse kaotamise kohta, ei võiks niisuur ala, nagu seda pensioni maksu vahekord selle maksjate asutuste vahel on, mitte lahendamata jääda, mis võimaldab hra J. Kukke mõtteosalisil omavalitsusi eriliselt selle maksuga koormata. Veel on selleks aeg rahaasjanduse komisjonis ja riigikogus.

Maavalitsus maakonnaavalitsuse asemele.

Maakonnaavalitsused asutati meil vene ajal, mil riik jagunes kubermangudeks, kubermangud maakondadeks (уѣздъ, Kreis).

Täiesti õieti nimetati sel ajal omavalitsusi, mis ühe maakonna üle ulatasid, maakonnaavalitsusiks, nõukogusid — maakonna nõukogudeks. Nii nimetatakse neid omavalitsusi

praegugi, kuigi meil maakondi enam ei ole. Ei jagune Eesti riik kubermangudeks ega viimased maakondadeks, ei jagune ka riik otse maakondadeks. Sõna „maakond“ ei tarvitata enam. Ei räägita Tartu maakond, Lääne maakond, Saaremaa maakond, vaid Tartumaa, Läänemaa, Saaremaa. Saaremaa

maakond on isegi pentsik kuulda, kuna ametlik „maakonna“ tarvitamine „valitsuse“ ja „nõukogu“ ees sunnib teinekord „maad“ kor-dama, „kond“ ja „konna“ aga alati tarvitama.

Kui meil veneaegse maakonna asemele on astunud „maa“, kui erandita tarvitatakse riigi osade nimetamisel „maad“, nagu Petserimaa, Pärnumaa, Võrumaa, Harjumaa, siis peaks nende maade omavalitsuste nimetused kokkukõlla viidama maalade nimetustega. Et see kokkukõlastamine nimetusi lühendab, peaks seda rohkem põhjust

olema „konna“ kõrvaleheitmiseks ja nimetades omavalitsusi nendele alluva maaala üldiselt tarvitatawa nimetuse järgi, saaksime maavalitsuse ja maanõukogu, saaksime Järvamaa valitsuse, Viljandimaa valitsuse, Virumaa nõukogu ja Saaremaa nõukogu.

Et meil seadus tunneb maakonnaavalitsusi, maakonnaõukogusid, maakonnaomavalitsusi, siis tuleb seadusandlisel teel nende asemel tarvitusele võtta: maavalitsus, maanõukogu, maaomavalitsus.

H. A.

Eesti maakondade liidu nõukogu koosolek 30. ja 31. okt. 1923.

Peale maakonnaavalitsuste maksude küsimuse, teedeseaduse, riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse arutamist, mis suuremad küsimused päevakorras olid ja millesse puutusvad otsused mujal toodud, oleks liidu nõukogus arutatud küsimusist nimetada järgmised:

Maaomavalitsuste ajaloo väljaandmine.

Kui aruandja H. Avikson seletanud oli, et maakonna omavalitsusis käesoleva aastaga kahe maakonnaõukogu ajajärk lõpeb, et aeg 1917.—1923. a. selleks küllalt pikk on, et tehtud töökokkuvõtet teha, et esimeste aastate, 1917. ja 1918. a. ajaloo kirjutamiseks õieti viimane aeg on, sest et kirjalikke andmeid enamlaste ja okkupatsiooni ajast vähe järele on jäänud, ja tuleb kasutada selleaegsete tegelaste mälestusi, et vaja on maaomavalitsuste asutamist ja tegevust ning tegelaste tööd ja kannatamisi ajaloolle jäädvustada, et vaja on tehtud töökokkuvõtteid ja võrdlusi kasutamiseks tulevaste küsimuste asutamise juures, mispärast tuleks maakonnaavalitsuste 1917.—1923. a. ajaloo väljaandmise juurde asuda, mis sisaldama peaks peale eespool nimetatud maakonnaavalitsuste tegevuse ülevaadete, ülevaate vallavalitsuste tegevuse üle, maakonnaavalitsuste asutuste kirjeldused piltidega, maaomavalitsuste tegelaste üle teatud piltidega, üld- ja võrdlevad kokkuvõtted ning maakondade liidu tegevuse üle, ja kui ettepaneku kohta liidu nõukogu liigefe poolt sõnavõtetud, — otsustas nõukogu maaomavalitsuste ajaloo

1917.—1923. a. kohta väljaanda ja määras selleks eelkrediiti üks miljon marka, liidu juhatusele kohuseks tehes järgmisele nõukogu koosolekule ajaloo toimetaja kinnitamiseks ettepanna ja materjali kogumiseks eeltöid teha.

Kavatsetav ajalugu tuleks vähemalt 720 suurt lehekülge paks. Iga maakonna kohta oleks ruumi 60 lehekülge — esialgse kavatsuse järgi. Lõpulik kava võib selles muudatusi tuua.

Vallasekretäride kursused.

Vallasekretäride kursuste toimepanemise asjus esines koosolekule ilmunud siseminister hra Einbund järgmise seletusega: Vallasekretäride kursusi on seni maakonnaavalitsused maakondade viisi korraldanud. Siseministerium kavalses kursusi üleriikliselt Tallinnas ja Tartus korraldada. Osa kulusid oli selleks käesoleval aastal riigi eelarves ettenähtud, osa oleks maakonnad kannud. Kursused pidid aasta lõpul olema, kuid sekretäride rohke töö tõttu aasta lõpul peavad nad pidamata jääma. 1924. a. riigi eelarves selleks otstarbeks summe läbi viia ei saadud. Sellepärast tuleks otsustada, kuidas ärakasutada tänavaaasta krediiti, kus ja kelle poolt kursusi korraldada. Kui maakondade liit kursuste korraldamise oma peale võtaks, tahab ministerium lektorite muretsemises abiks olla.

Sekretäride kursuste pidamise vajadust rõhutasid kõik kõnelejad. Kursuste pidamise koha asjus läksid aga arvamised lahu. Liidu nõukogu liikmed, Markson, Kohver ja Riives, leidsid paremaiks kohtadeks kursuste pidamiseks Tallinna ja Tartu, sest kohapeal ei ole

igal pool tarvilisi õppejõude saada. Liidu esimees Lauri arvas sekretäride kursuste pidamise Tallinnas ja Tartus sekretäride seisukohalt mittesoovitavaks, sest osavõtmine kaugel linnas pikemat aega kestvast kursusest läheks raskeks. Maakonnalinnades peetavad kursused kindlustavad suurema osavõtu ja nii on vähema kuluga seotud. Lektorite puudust ei tohiks karta. Senini on Viru maakonnavalitsus heade tagajärgedega suutnud omal jõul kursusi korraldada. Kursusil tuleks paremaid omavalitsuse tegelasi lektoritena ära kasutada. Ministeeriumi 1923. a. summad paluda liidule 1924 a. korraldatavate kursuste ära pidamiseks. H. Lauri't toetas kursuste asjus ka A. Sild. H. Aviksoni seletuse järgi peaks kursuste koht äramäärama kursuste iseloom. On tegemist kahe suguste kursustega: praegu ametisolevate sekretäride täienduskursustega ja sekretäride ettevalmistuskursustega. Esimesed peavad sekretäridele kättesaadavad olema, mis pärast nad tulevad maakonnas ära pidada. Sekretäride ettevalmistuskursusist osavõtmine on väiksem ja neid tuleks keskkohas korraldada.

Peale pikemat mõttevahetust võeti ühel häälel järgmine resolutsioon vastu:

Ära kuulates hra siseministri referaati vallasekretäride kursuste asjus ja arvesse võttes sellele järgnenud läbirääkimisi ning koosolejate poolt tehtud ettepanekuid maakondade liidu nõukogu otsustab:

1) Vallasekretäride kursusist tarvilikuks tunnistada kahe sugused: a) täienduskursused ametisolevatele vallasekretäridele ja b) ettevalmistuskursused vallasekretäride kandidaatidele.

2) Kursused käsitagu nii üldhariduslisi kui ka eriteadlisi aineid ja küsimusi vallasekretäride ametialadelt, kus juures ametisolevatele vallasekretäridele toimepandavate kursuste ajaks kõige kohasemaks pidada juuni ja juuli kuusid, mil ajal vallasekretärid kõige vähem tööga koormatud.

3) Kursuste korraldamine anda maakondade liidu juhatuse hooleks, kes arvesse võttes üksikute maakonnavalitsuste kui ka vallasekretäride seltsi soovisid, korraldab soovitud kursused, kas igas maakonnalinnas ühe maakonna vallasekretäridele, ehk laiemas ulatuses mitme maakonna vallasekretäridele, kas Tallinnas, Tartus või teistes linnades.

4) Esineda siseministeeriumile palvega, et ministeeriumi eelarvesse käesoleval aastal vallasekretäride kursuste toimepanemiseks ülesvõetud summa antaks maakondade liidule vallasekretäride kursuste toimepanemiseks toetusrahana eeloleval 1924. aastal.

5) Esineda siseministeeriumile soovivaldusega, et ministeeriumi poolt kokkuseataks ja väljaantaks valla- ja maakonna omavalitsuste kohta maksvate seaduste käsiraamat.

Vallavalitsuste raamatupidamise uute vormide maksmapanemine.

Hra siseminister seletas, et ühise raamatupidamise vormide maksmapanemise otstarbel on ministeerium lasknud vormide kavad kokkuseada, mis endise Liivimaa vormidele ja kahekordse raamatupidamise süsteemi põhimõttele vastavad, milliseid vorme kavatseb maksmapanna 1. jaan. 1924. a., kui see võimalik pole, siis 1. veebr. 1924. Need vormid olla eriteadlaste poolt läbivaadatud, heakskiidetud ja maksmapanna soovitatud. Eriteadlaste arvamise järgi nende vormide maksmapanemisel suuri raskusi olla ei tohiks, samuti ei sünnitaks nad revisjoni komisjonile raskusi.

Kui liidu nõukogu liige H. Avikson seletuse annud nõupidamise käigu üle siseministeeriumis vallavalitsuse raamatupidamise süsteemi asjus, kus ainult siseministeeriumi esitajad Itaalia süsteemi poolt olnud, leiab ta, et kui pannakse maksma ükskõik missugune uus süsteem, siis selleks pikem ettevalmistamise aeg ära kulub, nii et enne 1. jaan. 1925 a. ei saaks juttu olla uue süsteemi elluviimisest. Itaalia süsteem sünnitaks suurele protsendile sekretäridele tõsist raskust ja nõuaks erilist ettevalmistamist. Tööd annab ta märksa rohkem kui Ameerika süsteem, tagajärgi mitte sugugi rohkem. Et revisjoni komisjoni liikmed oma suure enamuses Itaalia süsteemi raamatupidamisest arusaavad, on enam kui kahtlane. Kui tahetakse siiski Itaalia süsteem maksma panna, siis tuleks kokkuseatud vormides parandusi teha.

Ühtlase süsteemi maksmapanemist toetasid nõukogu liikmed — Markson, Sild, Kohver, Sõnajalg ja teised. Itaalia süsteemi läbiviimise memoriaali pidamisega arvasid hrad Sild ja Kohver läbiviimatu olevat. Sekretäär muutuks selle süsteemi juures ainult raamatupidajaks, rääkimata selle pidamise raskusist. Viimane leidis

tarviliku olevat, et uued vormid tuleks enne maksmapanemist maakonnavalitsusile läbiharutamiseks saata. Hra Sõnajalg soovitas selle juures ka vallavalitsuste soovid ärakuulata.

Läbirääkimised lõppesid järgmise resolutsiooniga:

1) Tarvilikuks tunnistada ühtlane raamatupidamise süsteem vallaomavalitsusis üle kogu maa, mida maakonnavalitsusil võimalik oleks maksmapanna alles 1. jaanuarist 1925. a.

2) Esineda siseministeriumile palvega, et ministeriumi poolt väljatöötatud

uued vallaomavalitsuste raamatute vormid, mis vastavad Itaalia kahekordse raamatupidamise süsteemile, kui ka praegu kohati maksvusel olevad Ameerika kahekordse raamatupidamise vormid, kõigile maakonnavalitsusile ja maakondade liidule kätte saadetakst tutvustamiseks ja kohapeal ühes vallaomavalitsuste tegelastega läbiharutamiseks, mille järele maakondade liidu nõukogu küsimuse lõpulikult läbiharutab ja oma seisukoha uute vormide kohta siseministeriumile esitab.

Eesti maakondade liidu järjekorralist koosolekut peeti 27. ja 28. novembril s. a. Harju maakonnawalitsuse ruumides, Tallinnas.

Juhatas liidu esimees H. Lauri, protokolleris liidu sekretäär J. Martinson.

I. Koolimajade ehitamise küsimuses peale M. Raud'i referaadi ärakuulamist otsustati: tunnistada praegusest ehitusfondist laenu jaotuse viisi mitte õigeks, sest et üks maakond saab palju suuremad summad kui teine

Laenu jaotamine sündigu omavalitsuste vahel rahva arvu ehk muid kohalisi asjaolusid ja nõudeid arvesse võttes. Siamaani antud laenu summad on äärmiselt väikesed, neid tuleb hästi suurendada.

Praegune koolimajade plaanide kinnitusviis on ka liig raske ja ei wasta elunõuetele. Sellepärast oleks tarvilik, et koolimajade plaanide kinnitamine maal ja alewites antaks maakonnawalitsuste kätte.

Mõisate härrastemajad müüdagu omavalitsusile koolide jaoks kõige lähemal ajal alandatud hinnaga.

II. Jaoskonna terwishoiu arstide töömääruste ühtlustamine üle maa leiti võimalikuks ja kinnitati wastawad määrused sellekohase komisjoni poolt kokkuseatud kujul, kuid tasunormide kindlaksmääramine jäeti iga maakonna oma asjaks, sest igas maakonnas on terwishoiu olud ja arstijaoskonnad täiesti lahkuminewad.

III. Jõuwankrite sundmääruse ja maksude küsimuses, mida refereeris J. Sõnajalg ja mille harutamisest osawõtsid ka teedeministeriumi ja posti-peawalitsuse esitajad, otsustati: esineda siseministeriumi ja teedeministeriumi ees palwega, et jõuwankritel reisijate ja kraami-weo kestwa ühenduse sisseseadmise seadus lähemal ajal rewideerimisele wõetaks ja reisijate,

kraami- ning postiweo korraldamine jõuwankritel maakonnawalitsuste wõimkonda antaks.

IV. Maa postiolude korraldamise asjus otsustati pöörata teedeministeriumi poole palwega, maa posti korraldamise teostamiseks juba lähemal ajal tarwilisel määral, omavalitsuste ettepanekul, postiasutusi- postkontorid ja agentuure awada. Ühtlasi tehti liidu juhatusetele ülesandeks, weel kord pöörata teedeministeriumi poole maa telefonide korraldamise asjus,

V. Omawalitsuse arhiiwide korralduse kawa kandis ette arhiiwu nõukogu liige, Harju maakonnawalitsuse sekretäär Laur. Tema poolt kokkuseatud juhtnõõrid otsustati maakonnawalitsusile läbiharutamiseks ja oma arwamise awaldamiseks saata, peale selle aga küsimus järgmise liidu nõukogule lõpulikuks otsustamiseks anda.

VI. Maakondade ajaloo redaktori kinnitamist ja redaktsiooni komisjoni walimist otsustati järgmise — uue — liidu nõukogu hooldeks jätta.

VII. Tariifi nõukogu liikmeks kinnitati Richard Uritam, kellele ülesandeks tehti linnade liidu kandidaadi Drewerk'iga kokkuleppida, kumb neist liikmeks ja kumb liikme asetäitjaks jääb, kunni uute omawalitsuste walimisteni.

VIII. a) Wallasekretääride kaitsewäe teenistusse kutsumise tähtaegade asjus otsustati: pöörata riigikogu rühmade ja siseministri poole ettepanekuga, et ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäe teenistusse kutsumise seaduses kolmandal lugemisel täiendus juurde wõetaks, mis walitsusele õiguse

annab omavalitsuste walitud ametnikkude õppusele ilmumist suwe peale määrata ühes kooliõpetajatega.

b) Uued seadused. nagu: perekonnaseisu seaduse, piirituse- ja wiinamüügi- ja hoolekandeseaduse kawad, kui need riigikogust on kättesaadud, maakonnawalitsusile saata läbiarutamiseks.

c) Wiljaikalduse tõttu maa raske seisukorra lahendamise küsimuses otsustati juhtida keskwalitsuse

tähelpanu selle peale, et ikalduse abiandmise korraldus ja teadete kogumine peaks sündima maaomawalitsuste kaudu. Abiandmise kawade väljatöötamisel tuleb ärakuulata maakondade liidu arwamist, selleks peaks liidu juhatus maakondade esitajana osawõtma kõigist riigikogu- ja walitsuse ikalduskomisjonide koosolekuist.

Et käesolewas numbris ruumipuuduse tõttu koosolekul wastuwõetud otsusi täielikult ei olnud wõimalik awaldada, siis ilmutawad need järgmises numbris.

Omawalitsuse tegelasile.

V Juba siis, kui sügisel 1921. a. maakondade liit asutati, tõsteti liidu nõukogu esimesel koosolekul üles soovivaldus ja tehti otsuseks, et igasugused üldtähtsusega küsimused, mis tekivad üksikuis maakonnawalitsustes, aegsasti maakondade liidule saadetakse võimalikult oma arvamise juurdelisamisega. Ka liidu juhatus on seda sama rõhutanud. Vaatamata selle peale on kahjuks vähesed maakonnawalitsused seda täitnud

See iseenesest väike soov on aga laia ulatusega ja tõesti seda väärt, et ta kindlasti tähelpanu ning täitmist peaks leidma.

Ei tahaks uskuda, et sarnaseid küsimusi kohtadel ei teki, mis selgitust ja lahendamist nõuaks. Sagedasti võib sarnaste üldtähtsusega küsimuste lahendamine kohapeal teatavate raskustega ühenduses olla, kuna maakondade liit, kui keskorraldus, nende selgitamisele kaasaaidata võiks

Osa niisuguseid üldküsimusi ongi liidu nõukogu koosolekuil esitatud,

kuid seda on siiski vähe, sest liidu nõukogu koosolekuid peetakse teatavasti harva, mille tõttu ka küsimuse lahendamine soovimata pikale võib venida.

Suurem osa samuti tähtsaid küsimusi jäävad aga lihtsalt liidu juhatusel teadmataks.

Nüüd, kus maakondade liidu ajakirja «Maaomawalitsuse» läbi igasuguste maaomawalitsuse ellu puutuvate küsimuste arutamine, nende selgitamine ja lahendamine hõlbustatud, seega hoopis soodsamale alusele seatud, on liidu juhatusel tungiv palve maakonnawalitsuste- ja kõigi teiste omawalitsuse tegelastele, saata teateid liidu juhatusel kõigist ülkirjeldatud küsimusist.

Samuti palutakse saata ära kirju oma tegevusalasse puutuvaist erilise üldtähtsusega otsusist ja koosoleku protokollidest, aruandeist ja igasugu statistilisist andmeist. Need kõik oleks tähtsaks materjaliks liidu juhatusel maaomawalitsuse ellu puutuvate küsimuste lahendamisel.

Viinamüügi korraldus.

Kuuldus, et eeloleva 1924. a. algusest peale kavatsetakse maksma panna uut viinamüügi korraldust. Et aegsasti selgusele jõuda, missugune see uus korraldus on, pööras maakondade liidu juhatus aktsiisi peawalitsuse poole palvega, teatada sellest lähemalt,

Neil päevil sai liidu juhatus aktsiisi

peawalitsuselt vastuse, et on esitatud walitsusele uus piirituse ja viinamüügi seadus, mis tsheki tarvitamist ette ei näe. Millal ja mis kujul uus seadus riigikogus vastu võetakse, ei ole teada. Arvatavasti ei astu uus seadus niipea jõusse ja jääb tulevaks aastaks veel tshekisüsteem alale. Küsimuse

kiiremaks lahendamiseks pöörati sise-ministeeriumi poole palvega, teatada, kas tuleks tulevaks aastaks veel valdu tshekkidega varustada, või pan-

nakse mõni muu korraldus maksuma, sest tshekkide valmistamisele asumiseks on viimane aeg.

Sõjaväele kõbulikkude hobuste registreerimise asjus.

Juba 1922. aastal maakondade liidu nõukogu koosolekul tõsteti üles küsimus, et sõjaväele hobuste registreerimise viisi ei ole otstarbekohane.

M. liidu juhatus pööras kõigi maakonnaavalitsuste poole palvega teatada enda seisukohta. Pea kõik maakonnaavalitsused rõhutasid praeguse sõjaväele kõbulikkude hobuste registreerimise viisi otstarbetust, juurdelisades paljude valdade põhjendatud arvamisi.

Nüüd on sõjavägede staabi korraldusvalitsuse ülem sõjaväele kõbulikkude hobuste arvestamise järgmiselt muutnud: iga üksiku sõjaväele kõbuliku hobuse arvestamine rahvaväe ülemate kantselei des lõpetada. Linna-, alevi- ja vallavalitsused on kohustatud sõjaväele kõbulikke hobuseid registreerima, nagu en-

negi, ainult hobuste iga üksiku juurdetuleku ja äramineku juhtumisest ei ole neil tarvis teatada rahvaväe ülemale. Selle asemel peavad nemad aga 1. aprilliks ja 1. oktoobriks rahvaväe ülemale teateid sõjaväele kõbulikkude hobuste arvu üle neile alluvas piirkonnas teatama, sellekohase vormi järele.

See uus korraldus lihtsustab sõjaväele kõbulikkude hobuste registreerimist märksa, sest ta muudab ära tülika teadetesaatmise üksikute juurdetulekute ja äraminekute üle, mille otstarbetuse üle valdadest ja maakonnaavalitsusilt kõige rohkem kaebtusi tuli.

Kuivõrd aga see korraldus omavalitsusasutusi rahuldab, selgub siis, kui kohtadelt väljasaadetud järeloküsimiste peale vastused tagasi on jõudnud.

Eesti Maakondade Liidu tegevusest.

Varsti peale enam-vähem iseseisvalt tööleasumist leiti, et maakonnaavalitsused töötavad igauks oma ette ja ise viisi, puudub ühtlus asjaajamises. Sellest tingitult hakkasid siit-sealt tekkima soovid, ei maakonnaavalitsuste tegevuse ühtlustamiseks midagi ettevõetaks. Nii mindigi sooviavaldustega ministeeriumini. Seal näidati ja rõhutati, et maakonnaavalitsuste esitajate vaheline läbikäimine, põnevamate päevaküsimiste arutamine ja selgitamine hädatarvilik on. Sellele järgnes siseministeeriumi nõusolek ja nii kutsutigi kokku Tallinnasse siseministeeriumi omavalitsusasjade peavalitsuse korraldusel esimene Eesti maakonnaomavalitsuste esitajate konverents 18. ja 19. juunil 1921. a.

Esitatud olid kõik Eesti maakonnad peale Saaremaa, kes seniajani veel liitunud pole, kuid alles tuleval s. o. 1924 a. liidu liikmeks hakata tahab. Konverentsil olid ka sise-, raha- ja haridusministeeriumite ning riigi statistika keskbüroo esitajad.

Päevakorras oli: maakonnaavalitsuste tegevuse ja asjaajamisetutvustamine ja maakonnaavalitsuste ja keskvalitsuse vahekord

ning maakonnaavalitsuste tegevuse ühtlustamine.

Aruanded kohtadelt näitasid selgesti, kuivõrd lahkuminevalt üks kui teine maakonnaavalitsus tegutseb ja sellepärast võeti vastu mitmed soovid tegevuse ühtlustamise mõttes.

Et põhjalikumalt iga osakonna alla kuuluvaid funktsioone kindlaksmäärata, valiti sektsioonid: sekretariaat, administratiiv-, majandus- ja toitlus- kaubandus-, põllumajandus-, haridus-, töö- hoolekande- ja tervishoiu sektsioonid.

Sektsioonide tööst võtsid peale maakonnaavalitsuste esitajate ka ministeeriumi esitajad osa.

Kõik sektsioonid töötasid välja palju tarvilikke otsusi, mis üldkoosolekul vastu võeti.

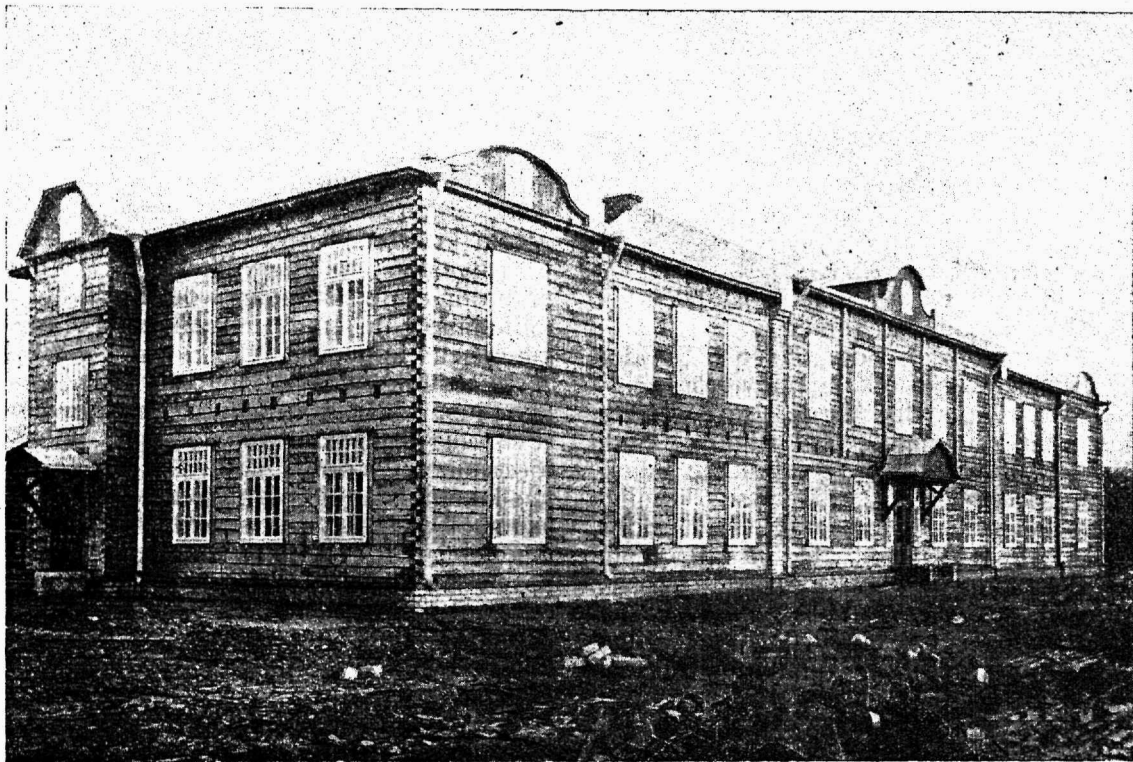
Administratiiv-sektsiooni ja paljude teiste otsuste hulgas oli soov: tunnistada tarvilikuks asutada maakondade liit, sarnane linnade liidule. Seega võib seda liidu asutamise alguse momendiks lugeda. Liidu ellukutsumise eeltööde tegemiseks valiti samal koosolekul ajutine kolmeliikmeline komitee, kuhu valiti Suursööt, Laur ja Nurk.

Kuivõrd põnevad olid juba sel ajal maakonnavalitsuste ellu puutuvad majanduslikud küsimused, näitab see asjaolu, et maksude ja teetegemise kohustuste küsimused juba siis tähtsamate ainetena käsitlemist ja arutamist leidsid, mis ka järgmiseist koosolekuist kuni seniajani punase joonena läbi käivad.

Nii on seal ühes vastuvõetud resolutsioonis öeldud: omavalitsusasutuste eelarved lükatakse alatasa roopaist välja seadusandlise kogu poolt sun-

veel mitmel järgmisel koosolekul harutamiseks põhjusi on annud.

Vastavalt maakonnavalitsuste esitajate konverentsi otsusele töötas ajutine komitee liidu põhikirja välja, milline saadeti registreerimiseks Tallinna-Haapsalu rahukogule. Mõne aja pärast saadi aga teada, et seda põhikirja ei registreerita, sest maakonnavalitsusil ei olla mitte seaduse järgi õigust liituda ja fulla enne see küsimus seadusandlisel teel lahendada.

Viru maakonna Jõhvi ühisgümnaasium.

Vaata lehek. nr. 23.

duslike palganormide kõrgendamise eelarve aasta kestvusel, missugune olukord omavalitsusasutused väljapääsemata seisukorda viib, sellepärast esineb konverents sooviga, et edaspidi sarnased sunduslikud ettenägemata väljaminekud maksma pandaks ainult järgnevast eelarve aastast, kusjuures rahva majanduslike kandejõudu niisuguste väljaminekute puhul tõsiselt arvesse võetakse ja omavalitsusasutusele ühtlasi väljaminekute kohaselt tuluallikad äranäidatakse“.

Tänini on suur osa teravusi maksude alal maksma jäänud, mille pärast need

Et aga maksev oli Kerenski aegne 30. märtsi 1917. a. seadus, kus § 6. põhjal on ettenähtud maakonnavalitsuste liitumine, ja kohtuasutuse tähelepanu selle peale juhiti, siis registreeriti Eesti maakondade liidu põhikiri 18. mail 1922 a. Kuni põhikirja registreerimiseni asus tegutsema maakondade liidu ajutine komitee. Olles äraootavas seisukorras, ei suutnud komitee täit tegevust avaldada, kuid siiski pidas mõned koosolekud, kus peamiselt põhikirjasse puutuvaid küsimusi käsitati.

Vahepeal oli küsimusi, mis kiiret lahendamist nõudsid, rohkesti kogunud.

Sellepärast tunnistas ajutine komitee hädatarvilikuks maakondade esitajate kokkukutsumise, mis ka 20. novembri peale 1921 a. kindlaksmäära. Päevakorras oli 12 punkti.

Esimene Eesti maakondade liidu nõukogu koosolek peeti 20. 21. ja 22. novembril 1921 a. Harju maakonnaavalitsuse ruumides.

Kõik maakonnad olid esitatud. Esitajaina võtsid osa:

Harjumaalt: O. Suursööt ja T. Laur.

Virumaalt: H. Nurk, A. Toomel ja H. Avikson.

Tartumaalt: P. Riives, H. Priimägi ja D. Uiga.

Petserimaalt: D. Beresin.

Viljandimaalt: H. Lauri ja A. Siitam.

Valgamaalt: A. Sild.

Pärnumaalt: J. Markson, M. Raud ja J. Leibur.

Võrumaalt: A. Kohver.

Läänemaalt: A. Saar ja L. Davidoff.

Saaremaalt: K. Tamm.

Järvamaalt: J. Sõnajalg ja J. Söödor.

Senisele isegi pikale päevakorrale lisati veel 7 punkti juurde, mis näitab, kui palju oli põnevaid küsimusi, mida loodeti ainult ühiselt selgitada ja lahendada, seda enam, et ajutise komitee teate järgi olid ministriumid ja teised valitsusasutused 18. ja 19. juunil s. a tehtud konverentsi otsuseid arvesse võtnud ja ettepanekute peale vastanud, väljaarvatud põllutöoministerium. Seega oli siis maaomavalitsuste ja keskvalitsuse vahel teataval määral ühendus loodud.

Esimesena tulid harutusele maakonna- ja vallavalitsuste eelarvete puudujäägid. Selgus, et üle maa puudujääk teeb välja 180,5 miljoni. 1920 aastal on kõik sissetulekute võimalused ära kasutatud ja väljaminekuid viimase võimaluseni kärbitud, kuid kooliõpetajate palgad üksi nõuavad rohkem väljaminekuid, kui maakonnal üldse sissetulekuid loota on.

Need puudujäägid ei olene mitte maakonnaavalitsusist. Nad on tekkinud sellest, et seadused maakonnaavalitsuste peale on pannud suured väljaminekud, ilma et ära oleks näidatud, kuidas neid katta.

Esimeses vastuvõetud resolutsioonis tunnistati maaomavalitsuste seisukord väga raskeks ja kriitiliseks ja nähti ette järgmise 1922 aasta eelarvete kohutavaid puudujääke, mille põhjuseks on

mitmesuguste seadustega ja määrustega pealepandavad kohustused, peaaesjalikult kooliõpetajate palgaseadus, mis kõigist väljaminekuist 50—60% välja teeb. Ühel häälel tunnistati ka omavalitsuse seaduse farvidust, milline seadus kindlaks määraks omavalitsuse ülesanded, õigused ja kohused. Selle puudumisel ei ole maakonnaavalitsusil võimalik eelarve piirides töötada. Vastu võetakse veel rida soove ja otsusi kooli elu alal.

Otsustati välja töötada teedeseaduse eelnõu ja keskvalitsusele ettepanna. Peale selle võeti vastu hulk resolutsioone ja nimelt: kilomeetripostide, vangide veo ja ülespidamise, küütide, postijamade avamise ja võõraste kodanikkude Eesti kodakondsusse vastuvõtmise asjus j. n. e.

M. liidu esimese juhatusel liigeteks valiti Suursööt, Nurk, Priimägi, Sõnajalg ja Laur.

Tunnistati hädatarvilikuks: 1) valla arveraamatute ühtlaste vormide välja töötamine ja maksmapanemine, mis juhatusel kohuseks tehti.

2) Maakonna- ja vallavalitsuste asjaajamise ühtlase kodukorra, ning valla revisjoni komisjoni juhatuskirja välja töötamine. Võeti vastu veel kaheksateistkümmend mitmesugust resolutsiooni ja nimelt: 1) lugeda soovitavaks liidu juhatusel juurde maakondade kulul ametisse võtta omavalitsuse asjas eriteadlane.

2) Tarvilikuks pidada, et liidu kulude ja tulude summa 1922 a. kohta kindlaksmäärataks ja maakondade peale elanikkude arvu järele ära jagataks, milline summa peaks 1922 a. maakondade eelarvetesse ülesvõetama.

3) Tunnistati tarvilikuks, et omavalitsuse seaduse eelnõu kiires korras välja töötataks.

4) Lugeda otstarbekohaseks, et riigi statistika nõukogus oleks täieõiguslise liikmena muu seas ka maakondade liidu juhatusel liige, kui maakonnaavalitsuste esitaja.

5) Tunnistada soovitavaks, et praegu omavalitsuse alal teenistuses olevail isikuil veneaegne teenistusaeg Eesti pensioni saamise puhul arvesse võetaks.

6) Juhtida tähelepanu selle peale, et seadusandlisel teel korraldataks maal igauhele hõlpsasti posti kättesaamist. Maakonnaavalitsusil peaks olema õigus selles asjas väljaanda sundmäärusi.

7) Pidada tarvilikuks, et maakondade liit omavalitsuste tegevuse kohta

trükitöödena perioodilisi ülevaateid ja kavatsusi väljaannaks, milles muuseum ka omavalitsuste tegelased ja asjast huvitatud isikud endi kavatsid ning arvamisi võiksid avaldada.

Seni aga, kuni see pole sündinud, veel kord rõhutada, et maakonnaavalitsused üksteisele kui ka liidule ärakirju endi eelarveist, maakonnaõukogu protokollidest, määrusist ja üldtähtsusega ringkirjadest j. n. e. saadaksid.

8) Tunnistati tarvilikuks, et maakondade ja valdade piirid kiires korras nõuetavate muudatustega kindlaksmäärataks ja vastavad kaardid keeleliselt õigete nimetustega maakondade tarvis valmistataks, kus muuseum ka iga valla piirid kindlasti äratähendatud oleksid.

9) Tunnistati soovitavaks, et vene tsaari, duuma ja Kerenski rahamärgid, kui ka igasugused vene margid ja vekslipaberid meie valdades vallanookogude otsuste järgi kassa arvelt maha kirjutataks ja inventaarina nimekirjade järgi alalhoitaks. Kui aga need summad suured pole, soovitada neid kui ka alalolevaid veneaegseid ametmeeste anetimärke, Eesti muuseumile, või muu Eesti üldkultuurilisele asutusele kinkida. Igasugused veneaegsed valla %/% paberid aga jäägu vallaraamatuis sissetulekute arvele.

10) Soovitada, et Tartu maakonnaavalitsuse eeskujul alevite ja külade planeerimise ja nendes tulekahjude ärahoidmise määrused välja töötataks, maakonnaavalitsusile kättesaadetaks tutvustamiseks ja kõikides maakondades maksma pandaks.

11) Korraldus maksta panna, et tekkivad üldtähtsusega küsimused üksikuis maakonnaavalitsusis, mille kohta soovitakse maakondade liidu nõukogu seisukohta teada saada, aegsasti m. valitsuste poolt maak. liidu juhatusele teada antaks, võimalikult oma arvamise juurdelisamisega, et liidu juhatusel võimalik oleks ülesvõetud küsimuse kohta aegsasti materjaale ja teateid koguda ning vastava ettepanekuga liidu nõukogule esineda.

12) Veel tunnistati tarvilikuks, et ameti asjus pealinna sissesõitvate m. valitsuste esitajate ja liidu juhatuse liigete jaoks maakondade kulul võimaldataks üks tuba, kus võiks öömaja saada. Selle otsuse täidesaatmise võiks liidu juhatuse hooleks anda.

Sellest esimesest koosolekust peale I. nõukogu liigete võtsid osa veel siseministeriumi esitaja, haridusministeriumi esitaja, rahaministeriumi esitaja ja riigikogu rahaasjanduse komisjoni esitaja.

21. detsembril 1921 a. pidas esimene E. maak. liidu juhatuse koosolekut, kus selgus, et järgmisel aastal lühikese aja tõttu ei ole võimalik uusi valla arvepidamise vorme maksmapanna, vaid tulevad need 1922. a. jooksul väljatöötada ja 1923. a. maksmapanna.

Liidu tööde rohkuse tõttu tunnistati tarvilikuks kindlapalgalist asjaajajat ametisse võtta.

11. ja 12. märtsil 1922 a. peeti teine liidu nõukogu koosolek. Esitatud olid kõik maakonnad peale Saare- ja Valgamaa.

Koosolekust võtsid osa veel riigikogu esimees ja siseministeriumi esitaja. Esimese päevakorra punktina tuli arutusele seisukohta võtmine maakonnaavalitsuste 1922. a. eelarveteprotesteerimise kohta.

Küsimus oli sellepärast esimesena ülesvõetud, et siseministri poolt 30. jaanuaril s. a. ajakirjanikkudele antud informatsioon ei olnud küllalt põhjendatud, nagu ei oskaks maakonnaavalitsused eelarveid kokkuseada. Kõikide maakondade esitajad rõhutasid, et maakonnaavalitsuste eelarvete võrdlemine linna eelarvetega ei ole õiglane, arvessevõttes linna avarat maksuseadust, kuna maakondade normaalkulud seni teadmata olid ja neile vastav maksuseadus täiesti puudub, et linnadel kulud oma avara maksuseaduse juures vähemad on, kui maakondadel, sest näituseks linna elanikkude lastest käib palju keskkoolides, missuguste koolide õpetajate palgad riik maksab ja maakonnad seega koguni linnade sissetulekuid suurendada aitavad j. n. e., mille pärast omavalitsuse tegelasi siseminister linna omadega võrrelda ei või, kuna maakondadel ju raha ei ole.

Siseministri võrdlust peeti maakonnaavalitsuste tegelaste kohta haavavaks, samuti ka kohtusse antud protestide allakriipsutamist maakonna valitsuste suurest pillavusest, mis avaldada hobuste pidamises, sildade paranduse peale krediitide määramises j. n. e., kuna seda sugugi ei nähta kus just pillamine sünnib, missuguseid hiiglasumme näituseks Haapsalu õpetajate seminaari hoone

ehitamine ja selle kooli kasutada antud maa korraldamise peale ära tarvitatakse. Leiti, et eelarvete protesteerimine kohtus üksi küsimust kaugeltki eilähenda. Tõeasi on, et eelarvide tasakaalu viia ei saa ka siis mitte, kui kõik siseministeeriumi poolt näidatud ja mittesunduslikuks nimetatud krediidid mahakustutatakse. Ükski kohtuotsus ei aita sarnast eelarvet kokkuseada, kus ülejõu käivad kohustused õpetajate palkade asjus maakondadele peale on pandud, tulusid aga mitte näidatud ei ole, kus üksi õpetajate palgad juba mõnes maakonnas suuremad on, kui terve maakonna sissetulek. Et uued eelarved samuti protesti lähevad, pidi see siseministeeriumil väga hästi teada olema, sest selle asemel, et maakonnavalitsusile sissetulekuid leida ehk nende kohustuste koormat kergitada, mõeldakse ainult protesteerimisega, kohtuteel asja lahendada, tuues ette protestides järjekindlusega motiive. Nii pannakse mõnele maakonnavalitsusile süüks, et algkooli palju, teiseks leitakse koolimaja remont, põllutöökoor, usuõpetaja palk jne. üleaarne olevat, kolmandaks seminaristide stipendium, laste varjupaik ja vanade kodu üleaarused, neljandaks tuleksid haigemajad kinnipanna, jaoskonna arstid lahti lasta, maakonnavalitsuse põllumajanduse osakond likvideerida jne. jne. Sarnaste motiividega ja protestidega annulleerib siseministeerium maakonnanõukogu otsused, mis varem sama siseministeeriumi poolt sanktsioneeritud. Nende protestide järgi talitades tuleks vaesed ja lapsed vähempakkumise teel välja kaubelda, piir tõbedele ja taudidele avada, kuigi mitte nende asuluste pärast eelarveis puudujääke ei ole, sest et need töötasid juba 1919. aastast alates, kuna koolide sulgumine vähe tulu tooks, sest õpetajate palk tuleks ikkagi 1. augustini välja maksta.

Sarnase protestiga on siseministeerium maakonnanõukogude otsuste sisulisele protesteerimisele asunud. Niisuguse kriipsu tõmbamisega kohusliste ja mittekohusliste kulude vahel võetakse maakonnanõukogudelt igasugune algatusvõime ära ja maakonnavalitsused muutuvad keskasutuste kantseleideks, milleks aga maakonnanõukogu ja maakonnavalitsus raske ning kallid aparaat oleks, mille asemel siseministeeriumil tuleks teisi asutusi leida. Eelarvete kohtus protesteerimisega läheme järjekindlalt maakonnavalitsuste likvideerimisele, millega Saare

maakonnavalitsus juba algatuse teinud, sest et maakonnavalitsused eelarveid siseministeeriumi soovikohaselt kokkuseada ei suuda. Peale selle, kui siseministeeriumi esitaja vastuseletused ära kuulati, võeti vastu järgmine resoluutsioon:

1) Siseministeeriumile sisseantud maakondade 1922. aasta eelarved on kõik kohtukorras protesteeritud, eelarvete seaduse § 73. põhjal, sellepärast, et eelarveis kulud tuludega ei ole tasakaalus. Seadusega ja keskvalitsuse määrustega maakondade peale pandud kohustused nõuavad aga kaugelt suuremaid väljaminekuid, kui vastavad seadustega lubatud sissetulekud annavad, sellepärast on lausa võimata siseministeeriumi nõudmist eelarve asjus täita, vaatamata selle peale, et ta seda kohtu teel nõuab, järjekindlalt ei ole maakondadel üldse võimalik 1922. aasta kohta seaduslikku eelarvet kokku seada ja nad peaksid talitama 1921. aasta eelarvete järele. Kuid ka 1921. a. eelarve sissetulekuid ei jatku seaduses ettenähtud väljaminekute katmiseks, sest et 1922. a. kohta puuduvad uued sissetulekud, mis lisamaksu seadusega 1921. a. jaoks on lubatud, samuti ka need summad, mis keskvalitsus 1. jaanuarist — 1. augustini 1922. a. õpetajate palkade vaherahaks maksis. Et aga kohtuotsusi maakonnavalitsused täpselt peavad täitma, tegelikult aga neid täita ei saa, siis on maakonnanõukogud sunnitud oma tegevust lõpetama, mille juures maakonnanõukogu liikmed kohtuotsuse mitte täitmise pärast vastutuse alla langevad.

Samuti langevad maakonnavalitsused seadusliku vastutuse alla, kui nad sunduslike väljaminekute katmiseks summe ilma eelarveta välja annavad.

2) Siseministeerium on asunud sellele seisukohale, et maakonnale on sunduslikud ainult need väljaminekud, mis seaduste läbi on peale pandud, eitades maakonnanõukogude eneste algatust. Kuni 1922. aastani on maakonnad nendele lubatud sunduslike sissetulekute piirides elulekutsunud mitmesugused asutused hariduse, hoolekande, tervishoiu aladel ja põllumajanduse tõstmiseks koolid, haigemajad, vanade ja laste kodud jne. Need asutused ei ole maakondade siseministeeriumi protesti motiivide järgi sunduslikud, kuid maakonna heakäekäigu jaoks on nad hädasti tarvilikud, need on asutused, mis omavalitsusele kui niisugusele, eluõiguse annavad.

Otsused, millega need asutused ellu-

kutsuti, on siseministeeriumi poolt sanktioneeritud ja kuni 1922. aastani ei ole siseministeerium nende peale väljaantavate summade vastu protesteerinud. Maakondade puudujäägid 1922 a. ei ole tekkinud nende asutuste ülespidamise kuldust, vaid sellest, et 1921 a. sunduslikel teel maakonna sunduslikke väljaminekuid suuresti tõsteti, ilma, et nende katmiseks uusi hallikaid kätte oleks näidatud. Nende asutuste sarnasel viisil lõpetamine on läbiviimata ja riikliselt hädaohtlik.

3) Kui kõik need ettevõtted ärakaotada, mis siseministeeriumi protesti motiivides on ettenähtud, siis kaotavad maakonnaavalitsused, kui niisugused, oma mõtte ja muutuvad keskvalitsuse kantseleideks. Sarnane seisukord oleks aga põhiseaduse § 75. vastu, mille järele „riigivõimu teostamine kohadel omavalitsuste kaudu peab sündima“. Kõike seda kokkuvõttes leiab maakondade liidu nõukogu, et siseministeerium oma vormilise õiguse peale toetades maakondade eelarveid protesteerides on talitanud ühekülgselt ja mitte küllalt otstarbekohaselt, ning saatnud maakonnaavalitsused väljapääsemata seisukorda, mille tagajärjel Saaremaa maakonnaavalitsus on sunnitud olnud oma tegevuse likvideerimisele asuma. See seisukord ähvardab veel käesoleval aastal teisi maakonnaavalitsusi.

Nagu 30. jaanuaril s. a. ajakirjanikkudele antud informatsioonist selgub, on siseminister sel arvamisel, et maakondade raske rahaline seisukord on tekkinud maakonnaavalitsuste saamatusest, vilumatusest, pillamisest jne. Sellest peab liidu nõukogu järeldama, et siseminister maakondade seisukorrast ja ülesandest niisama ka maakonnaavalitsuste tegevusest tarvilikult ei ole informeeritud.

1922 a. puudujääkide katmise asja kuulati ära nõukogu liigete selletused Harju, Tartu, Järva, Lääne, Viru ja Pärnu maakondade poolt, mille järgi selgub, et puudujäägi sünnitaja on uus algkoolide seadus, millepärast riigivalitsus oma tuludest maakondadele mitte jõukohaselt pealepandud õpetajate palgad tasuma peaks ehk maakonnaavalitsusile vabama tegevuse andma, kui maksuvõimalusi ei lahendata.

Resolutsiooni ettekandmise järgi võttis sõna riigikogu esimees J. Kukk, tähendades, et ta oma isiklisi arvamisi avaldab:

„Kui vastuvõetud esimene resolutsioon ilma asja liialduse ja seisukorda selgitab, siis peab ta seaduste muudatust kaasa tooma. Puudujääkide riigi kanda võtmine oleneb rahaministri. Riigi eelarves on ainult koolimajade ehituste peale antav laen ettenähtud, kuid summe sise- ega haridusministeeriumitel eelarves ei ole, mida kasutada võiks. Valitsus peaks järjekult mingi pääsetee leidma, et pealepandud kohustused täidetakse.“

Ei ole hea, et eelarvesse summad ülesvõetakse, mis peaks sissetulema ja väljaminema, vaid summad mis tõesti sissetulevad. Nii kui omavalitsusil sissetulekuid nii palju ei saada, kui saama peaks, oli see ka riigivalitsusel tulumaksuga. Tuleks arvesse võtta ainult kättesaadavaid summe. Pearaskus maakondade puudujäägis langeb algkooli seaduse peale, õpetajate palgad ise süüdi ei ole. Hariduse asjus oleme kaalumata sammu astunud, kaalumata, kas see rahva kandejõule vastab. Valitsuses ega riigikogus see küsimus kooliseaduse arutamise puhul kõne alla ei tulnud. Alles haridusministeeriumi lisakrediiti nõudmine tõi tõsiduse esile. Ükski suurriik ei ole sarnast uuendust, kui kooliuuendamine, paari aastaga läbiviinud, vaid see on kümneid aastaid nõudnud. Meie oleme aga kehv rahvas. Maksukoorem on nii suureks tõstetud, et asi selles sihis edasi minna ei või. On tagajärg saadud, mida ei tahetud. Liidu nõukogu peab andma valitsusele ja riigikogule juhtnõu, kuidas seisukorrast pääseda. Et koolivõrgu kokkutõmbamine otsekohesid tagajärgi ei anna, sest seda ei saa kohe teha, peaks riigikassa väljapääsutee leidma. Valitsusel tuleks lisaelarvega esineda maakonnaavalitsuste puudujääkide katteks. Mis puutub eriti ettepanekusse, et riigile minev maamaks maakondadele läheks, siis isikliku arvamise järele peaks see maakondadele minema, väljaarvatud kadastri-ameti ülespidamise kulud. Riigil tuleks sellega äraanda umbes 37 miljoni mk. Liikumata varanduste maks on, rahakursi arvesse võttes, ennesõjaaegse laeka- ja adrasajandiku maksu kõrgusel ja seda maksu tõsta ei võiks. Maademaksu äraandes ei tuleks tulumaksu omavalitsuste heaks tõsta, ei oleks ka õiglane, sest näit. saaks Tallinna linnavalitsus tulumaksu tõstmise puhul kavatse-

tava kõrguseni kõik kulud ainult selle maksuga kaetud, sest Tallinna peale langeb 50% üleriiklisest tulumaksust. Piirituse hinna kõrgendamise vastu oli rahaminister. Salaviinapõletamise kõrval, mis piirituse hinna tõstmine väljakutsuks, on peaasi kontrabandi ärahoid, sest praegugi veetakse piiritust sisse, kuna piirituse hind ilmaturul 50—60 mk. on. Piirituse hinna tõstmine kuulub aga täielikult valitsuse võimkonda. Kui vallad tshekimaksuga sissetulekuid küllalt saanud, võiks vast kohustused vallavalitsuste peale ülekanda ehk tshekiraha jaotada. Seisukorrast pääsmiseks tuleb kaht teed tarvitada: tulusid suurendada, kulusid vähendada“.

Komisjoni poolt ettepanud resolutsiooni juurde tagasi minnes võttis nõukogu 16. häälega, 2-he hääle vastuseisemisel järgmise resolutsiooni vastu: Käesoleva aasta puudujääkide katmiseks teid otsides leiab maakondade liidu nõukogu, et kõigi kokkuvõetud peale vaatamata, eelarveis ülesvõetud väljaminekuid kaugeltki sedavõrd vähendada ei saa, et eelarve tasakaalus oleks. Kuna maak. valitsusil tegutsemiseks raha hädaliselt tarvis on, maksuseaduste muutmine aga aasta keskel mitte läbiviidav ei ole ja otsekoheseid tagajärgi ei anna, ning maksvate seaduste järele saadavad maksud suurelt osalt alles aasta lõpul sissetulevad, otsustab maakondade liidu nõukogu esineda vabariigi valitsusele ettepanekuga:

1) Et maakondade liidu nõukogu 20. —22. nov. l. a. koosoleku protokollist §§ 7. ja 8. ülesvõetud otsused täideviimist leiaks.

2) Kui aga nimetatud ettepanekuis näidatud hallikaist lähemal ajal raha loota ei ole, peaks riigikassa käesoleva aasta omavalitsuste puudujäägid oma kanda võtma, senni kui nende katmiseks maakondadele teisi võimalusi ei ole antud.

3) Kuna õpetajate 1921. a. palkade maksmiseks maakonnad laenu on saanud 1921. a. tulumaksu kindlustusel, mille tõttu nimetatud sissetulek maakondadel ära võetud, peaks vab. valitsus eelfähendatud laenu kindlustuse oma peale võtma, kus juures maak. valitsused kohustuse annaks seda laenu 1921. a lisamaksudest katta.

Maakondade liidu nõukogu üldine koosolek tunnistas maakonna omavalitsuste käesoleva seisukorra väga raskeks, loodab aga kindlasti, et keskvalitsus oma-

valitsuste väljapääsemata seisukorra kõrvaldamiseks lähemal ajal kiires korras abinõusid tarvitusele võtab ja korraldusi teeb; liidu nõukogu üldine koosolek soovib maakonnavalitsustele viimase võimaluseni oma tegevust jätkata.

Peale selle võetakse veel vastu järgmised resolutsioonid:

1) Koolimajade küsimuse ja koolide korralduse alal. Arvesse võttes seda, et maareformi teostamise tagajärjel tarvitamata jääb mõisa südameis hooneid, mida normaaltalu maa peal otstarbekohaselt kasutada ei saa, teisest küljest jälle kooliseaduse teostamise võimaldamiseks hulk hooneid koolide jaoks juurdeehitada tuleb, mis otstarbeks aga mõisa härrastemajad ümberehituste ja remontide tegemise järele kõlbaksid, leiab koosolek, et hoonete omandamine omavalitsusil koolide jaoks peaks olema kergendatud, ümberehitamise läbiviimise võimaldamiseks, mispärast senini üleandmata härrastemajad, kus vajatakse, ostutele 1919. a. algushindadega, administratsiooni kulusid juurdearvates, tuleks üleanda.

2) Viinalubade eest sissetulnud raha valdade vahel ärajaotamise asjus: Viinalubade eest sissetulnu raha valdade vahel ärajaotada väljaantud lubade arvu järgi.

3) Maakondade liidu eelarve — 1922 a. peale kinnitada, kõikide hääletega, ühe erapooletuga, juhatuse poolt ettepanud kujul 200.000 marga suuruses.

4) Vallakohtute korralduse alal. Silmaspidades 1) et need ülesanded, mis praeguse valla hoolekandekohtu täita on jäetud, kus vallakohus võib ainult pärandusi hoiu alla võtta ja nende päranduste kohta hoolekandjaid määrata, mille väärtus alla 100.000. marga, on väga piiratud, sest praegusel ajal on pea kõigi maakohtade ja nende inventaari väärtus kaugelt üle 100.000. marga ja seega alluvad sarnased hoolekande asjad üldise maakonnahoolekande-kohule. Selle tagajärg on aga see, et paljud hoolekande asjad täitsa korraldamata jäävad.

2) et maakonna hoolekandekohtud, mis igas maakonnas ühe rahukohtuniku juhatusel on moodustatud, ei ole rahvale kättesaadavad ja kuna rahukohtunikud isegi töödega koormatud on, siis ei suuda maakonna hoolekandekohtud tarviliselt nendele alluvaid hoolekande asju korraldada. Nende asjaajamine on muutunud

mingisuguseks vormitaitmiseks kirjava-
hetuse alusel, kuna kohapealsed asjad
kohtule tundmatad on, mispärast loomu-
likum oleks kõiki kohapealseid hoole-
kande asju vallakohtude kätte koondada,

3) et praeguseid valla hoolekande-
kohtuid keegi ei instrueeri, neilt aru-
andeid ei nõua ega revideeri, mis-
pärast nende praegune asjaajamine pal-
jugi soovida jätab ja sellepärast neid pa-
remini korraldada tuleks,

4) et niisama kui hoolekande asjade
ajamine, maakonna hoolekande kohtus,
sünnitab suuri raskusi rahvale ka paran-
dusasjade ajamine rahukogu- ja rahu-
kohtuniku juures. Iseäranis nurinat sün-
nitab asjaolu, et praeguste seaduste järgi
paljud pärijad oma õigusist ilma
jäävad ainult seetõttu, et vastavad
kuulutused neile teadmataks on jäänud.
Nii on kaugele sellest põhimõttest ära
jäänud, et kohus olgu rahvale
k ä t t e s a a d a v. (Järgneb).

Küsimised ja vastamised.

Küsimine: Juba mineval aastal oli kuulda,
et maakondade liit olevat samme astunud
omavalitsuse alal ilmunud seaduste ja määruste
kogu väljaandmiseks, mis vallavalitsuste kui ka
maakonnavalitsuste asjaajamist kergendaks. Kas
üldtähenadatud seaduste kogu pea ilmub?

„Vallasekretäär.“

Vastus. Maakondade liidu nõukogu koos-
olekul 18. ja 19. detsembril 1922 a. võeti küll
soov üles, et väljaantaks omavalitsuse alal
ilmunud seaduste ja määruste kogu ja otsustati
paluda siseministeeriumi seda väljaandmist enda
peale võtta. Sellekohane soov on ka jaanuari
kuul s. a. siseministeeriumile edasiantud, kuid soo-
vitud seaduste kogu ei ole tänini veel ilmunud.

31. oktoobril s. a. liidu nõukogu koosolekul
teatas siseminister, et siseministeeriumil kavatsus

on vallavalitsuste farvis väljaanda käsiraamatud,
mis sisaldaks mõned tarvilisemad seadused. Sel-
lepeärast pööras maakondade liidu juhatus sise-
ministeeriumi poole, paludes tähelepanu pöörata
ka selle varemalt esitatud soovi peale ja sea-
duste ning määruste kogu väljaandmist teostada.

Pildid.

1) Harju maakonnavalitsuse maja
Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Majas
peale Harju maakonnavalitsuse ta kõigi osakon-
dade ja tööbörse asuvad veel:

- 1) Eesti maakondade liidu juhatus.
- 2) „Maaomavalitsuse“ toimetuse ja talitus.
- 3) Eesti põllumeeste keskselts.
- 4) Ajakirja „Põllumehe“ toimetuse ja talitus.
- 5) Ajakirja „Agronoomia“ talitus.
- 6) Eesti põllumeeste keskseltsi maaparanduse
büroo.
- 7) Asunikude ja riigirentn. liidu kantselei.
- 8) Ajakirja „Asuniku“ toimetuse ja talitus.
- 9) Eesti vallasekretääride seltsi juhatuse koon-
duspunkt.
- 10) Harjumaal õpetajate liidu büroo.
- 11) Harjumaakonna põllum. esituse kantselei.
- 12) Ülemaaline mõldrite ühisus.
- 13) Harjumaakonna riigimaade ülem.
- 14) Harjumaakonna metsaülem.
- 15) Harjumaakonna politsei.
- 16) Linnaiümbruse politsei jaoskond.

2) Virumaakonna Jõhvi ühisgümnaa-
siumi uus koolimaja. (Ehitatud 15. III—15. XI
1923 a. arhitekt Käliberda plaani järgi).

Koolimaja asub Jõhvi alevi lähedal Jõhvi valla
maa peal. Koolimajas on 7 klassiruumi, saal, õpe-
tajatuba, õppeabinõude tuba, töötuba, juhataja
kabinet, kantselei, riietehoiu ruum, juhataja ja
juhataja abi korterid, korterid kahele kooliteenijale.
Alumisel korral on õpilaste jalutusruumiks kaunis
lai ja valge koridor.

Mõnikümmend sammu koolimajast eemal asub
koolile planeeritud spordi- ja mänguplats.

Uude majja asus kool 22., 23. ja 24. novembril
s. a.

Vastutav toimetaja: Eesti maakondade liidu
sekretäär A. Martinson.

Väljaandja: Eesti maakondade liit.

EESTI KINDLUSTUSE SELTS

Asut. 1907. a. — (end. nim. Eesti Vastastikune Tulekinnituse Selts.) — Asut. 1907. a.

VALITSUS:

— Tartus, —
Suurturg nr. 10,
kõne nr. 172.

OSAKONNAD:

Pärnus, Võrus, Vil-
jandis, Valgas, Ku-
resaares.

AGENTUURID:

teistes kodumaa
linnades ja maa-
kohtades.

VILJANDI OSAKOND: VILJANDIS, KOIDU TÄNAV 1. TELEF 1-57.

Toimetab:

igasugu varanduse kindlustustuleõnnetuse vastu;
vaateakende ja teiste klaaside kindlustust praegunemise ja pu-
runemise vastu; koduse majapidamise asjade, põllumajan-
duse inventaari ja saaduste, kaubandus-tööstuse ettevõtete, rahaasu-
tuste, kontorite, kirikute jne. kindlustust murdvarguse ja rö-
vimise vastu; elukindlustus.

Kindel vastutus,
odavad preemiad.

Omalvalitsusil iseraised
kindlustustingimused ja ol-
gused.

KINNITAGE OMA VARANDUST
JA ELU, KUNNI VEEL AEGA ON!

KINNITUS A.S.

EESTI LLOID

PEAKONTOR TALLINNAS,
PIKK UUL. Nr. 28

KÕNETR. 6-24, 17-03 = KÕNETR. 6-24, 17-03.

**TULEKINNITUSED
ELUKINNITUSED
ÕNNETUSJUHUSTE
KINNITUSED
VEOKINNITUSED.**

KINNITAGE OMA VARANDUST
JA ELU, KUNNI VEEL AEGA ON!